

Profielwerkstuk aspecten rond het stierenvechten

Door: Marloes van der Kraan, V6A.

Begeleiders: Bram Kraaijvanger en Daniëlle Siems.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
1.1 Waarom dit onderwerp?	4
1.2 Onderzoeksvragen en opbouw profielwerkstuk.....	4
2. Geschiedenis van het stierenvechten.....	5
2.1 Waar en wanneer is het stierenvechten ontstaan?.....	5
2.2 Wie waren bekende stierenvechters en wat is hun bijdrage geweest aan de geschiedenis van het stierenvechten?	7
2.3 De stierengevecht-arena.....	9
3. Stierenvechten in de huidige Spaanse cultuur.	10
3.1 Stierenvechten in de kunst	10
3.2 Welke feesten hebben er met het stierenvechten te maken in Spanje?	11
3.3 De hedendaagse torero's en hun positie in de maatschappij.	11
3.4 Hoe denkt de gemiddelde Spanjaard over het stierenvechten?	13
3.5 Economische impact van stierenvechten op de Spaanse economie.	14
3.6 Wie komen er naar een stierengevecht? Wat is de doelgroep van deze sport?.....	15
3.7 Hoe verloopt het stierengevecht?	15
3.8 Het leven van de vechtstier.	17
4. Waarom is er veel kritiek op het stierenvechten?.....	18
4.1 De kritiek op deze sport.	18
4.2 Hedendaagse kritiek en de potentiële gevolgen voor deze sport.	20
5. Hoe ziet een stierenvechter zijn beroep?	21
5.1 Samenvatting interview met matador El Juli	21
5.2 Hoe kan iemand een stierenvechter worden?	22
5.3 Technieken van het stierenvechten.....	23
5.4 Uit welke beroepen bestaat het stierenvechten?	31
6. Hoe ziet de toekomst van het stierenvechten eruit?	33
6.1 Wat zijn de belemmeringen vanuit overheid of provincie?	33
6.2 Heeft deze sport nog een toekomst? Zullen er over een aantal jaar nog torero's zijn?	34
6.3 Alternatieve vormen van stierenvechten.	35
7. Conclusie	36
7.1 Antwoord op de deelvragen.	36
7.2 Heeft stierenvechten een toekomst als sport?.....	37
8. Reflectieverslag.....	37

8.1 Werkwijze.	37
8.2 Proces.....	38
8.3 Resultaat.	38
8.4 Evaluatie.....	38
8.5 Progressie.....	38
8.6 Presentatie.	38
9. Bronnen.....	39
9.1 Geciteerde werken	39
9.2 bronbeoordeling:	41
9.3 Nawoord:	42
10. Bijlagen.....	42
10.1 Logboek en taakverdeling Marloes van der Kraan	42
10.2 Bijlagen opzet e-mail met bijbehorende vragen.....	48

1. Inleiding

1.1 Waarom dit onderwerp?

Dit profielwerkstuk behandelt het thema stierenvechten. Dit onderwerp is vanuit meerdere invalshoeken onderzocht om meer inzicht te verkrijgen in de wereld van het stierenvechten. Dit betreft onderwerpen als de oorsprong van de traditie, de invloed van het stierenvechten in de huidige Spaanse maatschappij, de inhoud van de sport, de maatschappelijke discussie en de toekomst van het stierenvechten.

Het onderwerp is controversieel en ligt gevoelig in de maatschappij. In dit profielwerkstuk is getracht het onderwerp zo objectief mogelijk uit te diepen en feiten te inventariseren, om zo een compleet beeld te vormen over het stierenvechten in al haar facetten.

Persoonlijk ben ik een tegenstander van dierenleed, zo ben ik sinds 2015 vegetariër. Echter ik ben open minded en wil mij verdiepen in onderwerpen waarvan ik vooraf een negatief beeld heb.

Ik verwacht met dit profielwerkstuk een bijdrage te leveren aan de maatschappelijke discussie rondom het stierenvechten.

1.2 Onderzoeksvragen en opbouw profielwerkstuk.

De onderzoeksvragen voor dit profielwerkstuk zijn:

- Hoe is het stierenvechten ontstaan?
- Hoe verloopt het stierenvechten?
- Wat is de plaats van het stierenvechten in de Spaanse maatschappij?
- Voor- en tegenstanders van het stierenvechten.
- Hoe ziet de toekomst van het stierenvechten eruit?

Bovenstaande onderzoeksvragen worden in diverse hoofdstukken behandeld. In de hoofdstukken zijn bronvermeldingen opgenomen die verwijzen naar de onderliggende informatie, die is verwerkt om de teksten op te stellen. De afbeeldingen dienen om de teksten te verduidelijken. Dit profielwerkstuk eindigt met een conclusie, waarin ook de mening van de schrijver is verwerkt.

2. Geschiedenis van het stierenvechten

2.1 Waar en wanneer is het stierenvechten ontstaan?

Historici hebben hierdoor lang gedebatteerd over de exacte oorsprong van het stierenvechten. Voor elke historici die het begin van het stierenvechten toegeeft aan het Moorse Spanje, is er wel een tegenstem die spreekt over de stierencultus van de Minoïsche beschaving of van het middeleeuwse Spanje. Daarom is in het meest waarschijnlijke geval het moderne stierenvechten ontstaan uit een samenloop van invloeden, rituelen en culturen, waarvan vele duizenden jaren oud zijn. (Conrad, 2018) In Spanje is het stierenvechten een eeuwenoud gebruik, die ook veel invloed heeft gehad op de Spaanse cultuur. Het werkwoord torear komt bijvoorbeeld van het woord toro(stier), en wordt gebruikt bij alle handelingen die in een stierengevecht voortkomen. Ook wordt de stier al eeuwenlang gezien als het grootste en gevaarlijkste landdier. De stier wordt onder andere bewonderd om zijn krachtige uitstraling, het atletisch gebouwde lijf en de spiermassa. In veel beschavingen staat hij centraal voor mannelijke kracht en vruchtbaarheid. (Geschiedenis Magazine, z.j.)

Naast de traditionele Spaanse variant van het stierenvechten, wordt deze sport ook in veel andere landen beoefend. Onder andere in Portugal, Frankrijk en van Tanzania tot Japan. In voormalige Spaanse koloniën zoals Peru, Ecuador en Mexico wordt stierenvechten hedendaags nog op een redelijk niveau beoefend. In andere landen zoals Frankrijk, Zanzibar, Amerika, Portugal, Korea, Japan en andere landen uit het Midden-Oosten worden meer diervriendelijke stierengevechten gehouden, hierbij is het doden van de stier in de arena vaak illegaal. In Frankrijk heeft het Franse Ministerie van Cultuur zelfs het stierengevecht als cultureel erfgoed geaccepteerd. (Conrad, 2018)

Een voorbeeld van de oorsprong van het stierenvechten, is die uit de geschiedenis van Knossos. Uit de opgravingen in Knossos op het eiland Kreta, komt de stier af en toe voor in verhalen en fresco's van de Minoïsche beschaving (3500-1370 v.Chr.). Hierin worden spellen met stieren geïllustreerd, waarin jonge mensen van beide geslachten, de hoorns van de dieren proberen te grijpen. De Minoërs hadden een heilige bewondering voor de stier. Dit blijkt onder andere uit de Griekse legende over de held van Theseus die de Minotaurus, een monsterlijk wezen dat half mens en half stier is, versloeg. (Conrad, 2018)

Figuur 1: Fresco van de Minoïsche beschaving waarin een spel met een stier wordt geïllustreerd.

Gevechten en spektakels met stieren kwamen ook veel voor in het oude Rome. Tijdens de Romeinse tijd werden stierengevechten gehouden waarbij jonge mannen hun moed konden tonen door tegen stieren te vechten, of gladiatoren namen het op tegen vechtstieren. In het oude Rome werd naast de kerk, de cult van Mithra, ook wel de god van Perzië aanboden. De meest belangrijke ceremonie bestond uit het offeren van een stier, een daad die de legendarische moord op een stier door Mithra nabootst. Dit wordt door het hele Romeinse rijk in de kunst afgebeeld. De vroegchristelijke kerk verzette zich tegen deze spektakels en zag de stier nooit in een zeer positief licht, de stier werd zelfs vergeleken met de duivel. Dit is niet verrassend aangezien de belangrijkste rivaal van de vroege kerk de cult van Mithra was. (Conrad, 2018)

Voorafgaand aan de Punische oorlogen (264-146 v.Chr.) herkenden de Kelten de eigenaardigheden van het wilde vee dat in hun bossen woonden. Ze ontwikkelden de jacht tot een spel en dirigeerden de dieren voor het gebruik als een oorlogswapen, waarbij voordeel werd genomen van de woestheid van de dieren. Ten voorbeeld, de Kelten verzamelden in 228 voor Christus, een grote kudde wilde en gehoornde beesten en lokte ze met behulp van in vuur brandende wagons naar de vijand toe. Legers werden hierdoor vernietigd. Hiervoor werden de stieren uiteindelijk gefokt. (Conrad, 2018)

Van de Iberiërs wordt gezegd dat zij huiden en mantels gebruikten om de herhaalde aanvallen van de stieren te vermijden voordat ze werden gedood. De verovering van het Iberisch Schiereiland door Vandalen (Oost-Germanen), Sueben (West-Germanen) en Visigoten (Oost-Germanen) paste de gebruiken van het volk aan. Gedurende drie eeuwen Visigotisch-heerschappij (415-711 n.Chr.) werd een spektakel ontwikkeld waarbij met brute kracht mannen tegen stieren vochten, dit werd later overgenomen door Portugese stierenvechters en wordt nog steeds beschouwd als een van hun specialiteiten. De moslims uit Afrika die Andalusië in 711 n.Chr. veroverden, paste ook dit soort stier gerelateerde spellen toe. Zij waren immers goed getrainde ruiters en ontwikkelden daardoor een spel waarbij ruiters de stieren manoeuvreerden, zodat degene die tegen een stier vecht beter kon presteren met hun lansen. Stier-lans-toernooien werden ontwikkeld als resultaat van de rivaliteit tussen Moorse leiders en christelijke Iberische ridders. Deze toernooien werden vaak gehouden in grote steden met amfiteaters zoals Sevilla, Córdoba, Toledo, Tarragona, Mérida en Cádiz, maar de meeste feestelijke gevechten werden gehouden op het stadsplein of in de open velden net buiten de stad, waaraan alle hedendaagse arena's hun naam ontleenen. Deze georganiseerde stierengevecht festivals zijn tegen het einde van de 11e eeuw gewoon geworden en zijn tot de dag van vandaag nog steeds populair. De beroemdste is misschien wel de Fiesta de San Fermín, waarbij stieren door de straten van Pamplona rennen. De eerste Castiliaan die een stier vanaf een paard bevocht in een afgesloten arena, was vermoedelijk de Spaanse ridder Rodrigo Díaz de Vivar, ook bekend als El Cid (1043-99 n.Chr.). (Conrad, 2018)

Nadat de moslims in de 15e eeuw vanuit Spanje waren verdreven, werden stier-lans-toernooien de favoriete sport van de aristocratie. Tegen de tijd van de Oostenrijkse toetreding in 1516 n.Chr. waren ze een onmisbaar accessoire geworden voor elke rechtbankfunctie. Koningin Isabelle was echter een tegenstander van het stierenvechten en in 1567 n.Chr. verbood Paus Pius V het ronduit. Het aantal stierengevechten bleef echter groeien in populariteit en na verloop van tijd hief de kerk het verbod op. Daarentegen drong de kerk wel aan op bepaalde aanpassingen om het aantal gedode stierenvechters te verminderen, zoals het stoppen van massastierengevechten, hierbij werden op hetzelfde moment tientallen stieren losgelaten. Gedurende 600 jaar bestond het schouwspel uit een aristocraat bewapend met een lans. Tijdens het bewind van Philip IV (1621-1665 n.Chr.) werd de lans vervangen ten gunste van de Rejoncillo (korte speer), ook werd het beenpantser geïntroduceerd om de stierenvechters te beschermen. De aristocraten hielden competitieve toernooien ter vermaak, waarbij hun lakeien de stieren dienden te manoeuvreren door capes voor de stieren te slepen. Tijdens dit soort toernooien werd de basis gelegd voor het moderne stierenvechten. (Conrad, 2018)

Verdere veranderingen van het karakter van het stierenvechten werd veroorzaakt door de afscheiding van het huis van Bourbon, dat in Spanje opkwam tijdens het bewind van Philip V (1700-1746 n.Chr.) die het stierenvechten afkeurde. Maar terwijl de aristocratie geleidelijk aan het stierenvechten staakte, zette het publiek enthousiast het spektakel voort. Een tegenovergestelde ontwikkeling vond plaats in Portugal. Terwijl het stierenvechten door de aristocratie afnam en door de massa's het werd getransformeerd in het tegenwoordig bekende stierenvechten, werd het paardenstierenvechten ontwikkeld tot een kunst en een nationale specialiteit in Portugal. Het doel

van dit type stierenvechten is niet om de stier te doden, maar om het buitengewone vermogen van de paarden aan te tonen. (Conrad, 2018)

Tegen de 18e eeuw n.Chr. was de populariteit van het stierenvechten voldoende gegroeid om stierenteelt financieel rendabel te maken en werden kuddes gefokt voor specifieke eigenschappen. In werkelijkheid, concurreerden veel van de koninklijke huizen van Europa om de meest woeste exemplaren in de ring te kunnen presenteren. Het ontbreken van een pittig inheemse stierenstapel is een reden waarom stierengevechten nooit volledig heeft doorgebroken in Italië en Frankrijk. Zodoende werd stierengevechten een belangrijk onderdeel in de Spaanse levens en de Spaanse Cultuur. (Conrad, 2018)

Tijdens de 20e eeuw was Francisco Franco de Spaanse staatsleider. In deze periode ontwikkelden Spanje zich minder ten opzichte van de rest van Europa, die bevonden zich namelijk midden in de opbouw na de tweede wereldoorlog. De dictatuur van Franco had een vertragend effect op de ontwikkeling in Spanje, met als gevolg dat het land langer in oude gewoonten bleef hangen en een lagere economische groei had. (Conrad, 2018)

2.2 Wie waren bekende stierenvechters en wat is hun bijdrage geweest aan de geschiedenis van het stierenvechten?

Een van grootste stierenvechters van het begin van het professionele stierenvechten was Joaquín Rodríguez Costillares, geboren in 1729 n.Chr. in Sevilla. Bekend als de vader van het moderne stierenvechten, wordt Costillares beschouwd als de uitvinder van de pracht en praal van het moderne stierenvechten. Costillares vond onder andere de pas met de capote (eerste cape die gebruikt wordt tijdens het stierenvechten), genaamd de Verónica uit, en de traditie van de matador om een uitgebreid geborduurd kostuum te dragen. Bovendien ontwikkelde Costillares de meest gebruikelijke methode om een stier te doden. De rivaal van Costillares was Pedro Romero van Ronda in Andalusië. De oudste en nog bestaande stierengevecht arena van Spanje, Plaza de Toros, werd in 1784 in Ronda gebouwd. In deze omgeving werd het moderne stierengevecht, rond de achttiende eeuw ontworpen door de beroemde Pedro Romero (1745-1839 n.Chr.). Tijdens deze Romero-periode werden in Ronda nieuwe regels en rituelen ingevoerd, die de bewondering voor het schouwspel deed toenemen. Pedro begon op 17- jarige leeftijd met het stierenvechten. “Hij die een stierenvechter wil zijn, moet eraan denken dat men onder de gordel verstoken dient te zijn van beweging. Het stierengevecht wordt niet uitgevoerd met de benen, noch met de hand,” zegt Pedro Romero. (Geschiedenis Magazine, z.j.) Over Pedro wordt beweerd dat hij 5.600 stieren heeft gedood, zonder zelf ooit geblesseerd te zijn geraakt. Door Romero werden meerdere nieuwe regels en rituelen ingevoerd die het schouwspel deden toenemen. Ook populariseerde Romero het gebruik van de Estoque, het zwaard dat gebruikt wordt voor het doden van een stier. Tevens vond hij de muleta uit, een kleine rode flanelle doek die gedrapeerd ligt over een 56 cm stok. Deze wordt gebruikt in het laatste hoofdstuk

Figuur 2: Joaquín Rodríguez Costillares.

Figuur 3: Pedro Romero.

van het stierengevecht. Daartegenover staat wel dat Romero meer gevaarlijke, dramatische en moeilijke gevechten hield, waarin de matador stilstaat en de aanvallende stier op het zwaard ontvangt. In al deze vroege stierengevechten was het doden van de stier het centrale punt van het spektakel, en als het doden van de stier na slechts enkele cape-passen kon worden uitgevoerd, des te beter. Tegenwoordig is deze manier van stierenvechten weer geheel anders. De manier van de matador om de stier te bewerken, te beheersen en de sierlijke expressie te vertonen, worden net zo gewaardeerd als het daadwerkelijk doden. Deze twee mannen vertegenwoordigen de twee klassieke “scholen” van het stierenvechten, de Ronda school wordt gekenmerkt met een eenvoudigere, meer nuchtere benadering van het stierenvechten in vergelijking met de meer extravagante stijl populair in Sevilla. (Conrad, 2018)

Aan het einde van de achttiende eeuw, ontwierp de schilder Francisco de Goya (1746-1828 n.Chr.), die tientallen scènes met stierenvechten schetste in zijn *La Tauromaquia* series, een onderscheidend professioneel uniform voor stierenvechters. (Conrad, 2018)

In de twintigste eeuw introduceerden de bekende matadors Juan Belmonte (1892-1963) en Joselito (1895-1920) het stierengevecht als kunst van de hedendaagse tijd. Voorheen verliep het stierenvechten vaak nog chaotisch, daarom werden strikte regels bedacht. Belmonte kwam uit Sevilla en heeft de kunst van het stierenvechten totaal veranderd, “Zonder poëzie, is er geen torero.” Zijn stiergevecht carrière liep van 1910 tot 1953. Hij was de eerste die het aandurfde om zonder te bewegen de stier af te leiden met de muleta en hem daarmee uit te dagen. Joselito was geen ‘kunstenaar’ zoals Belmonte, maar werd gewaardeerd vanwege zijn dapperheid en verfijnde technieken. Hij gebruikte onder andere de techniek van stoppen, temperen en beheersen, “Het is óf ik, óf de stier.” De tijd van Belmonte en Joselito wordt ook wel de Gouden tijd van het stierenvechten genoemd. (Geschiedenis Magazine, z.j.)

Vrouwelijke stierenvechters zijn al sinds de oudheid aanwezig. Zij hebben lang commentaar gegenereerd, met als gevolg dat sommige torero's en stierengevecht-fanaten ze nooit hebben geaccepteerd, zij zien vrouwelijke stierenvechters op het allerbeste als slechts nieuwigheden in het stierenvechten of in het slechtste geval als overtreders op een heilig mannelijk domein, vanuit dit perspectief moeten de vrouwen vasthouden aan hun traditionele rol in het stierenvechten, die van de ‘mooie toeschouwer’. Sommige critici van het stierenvechten beschouwen torera's met speciale minachting. Sommigen zeggen dat de jonge

Figuur 4: Vrouwelijke stierenvechter, Cristin Sánchez.

aantrekkelijke stierenvechters, zoals Cristina Sánchez, die in 1996 de eerste vrouw was die haar ‘la alternativa’ in Europa had afgenomen en die haar debuut maakte als fulltime matador in Spanje, verantwoordelijk zijn voor het inblazen van nieuw leven van een zogenaamd stervende instelling. Anderen hebben echter al lang matadoras verwelkomd. (Conrad, 2018) Aan het eind van de vorige eeuw waren er een paar vrouwelijke stierenvechters. Volgens deskundigen gaven zij zulke beklagenswaardige voorstellingen, dat na een reeks schandalen, het koninklijk huis ingreep en besloot dat het vanaf 1910 verboden was voor vrouwen om te stierenvechten. De meest bekende vrouwelijke stierenvechter was La Reverta, die na het verbod als man vermomd verder ging. Ze ging undercover als novillero, onder de naam Agustín Rodríguez, niemand heeft het ooit gemerkt.

Francisco Franco bekrachtigde na de burgeroorlog het verbod en pas na zijn dood in 1975 doken wat novilleras op. In Mexico was het voor vrouwen wel toegestaan om te stierenvechten, al waren daar de enkele torera's niet al te succesvol en werden zij niet geaccepteerd door hun omgeving. De enige Spaanse van naam was Maribel Atienza, die haar examen deed in Mexico en daar een vaste staat van dienst wist op te bouwen. De vrouwelijke stierenvechters blijven voor als nog in de minderheid. (El Flamenco, z.j.)

2.3 De stierengevecht-arena.

Voorheen werd het stierenvechten gevierd in openbare ruimtes die daarvoor werden aangewezen, of op de traditionele pleinen van de steden. In sommige steden worden deze pleinen nog steeds gebruikt voor de viering van het stierenvechten, zoals in Chinchón of in Santa Cruz de Mudela. Na de invoering van de stoomtrein, werd het stierenvechten ook voor het normale volk beter bereikbaar. Het aantal Plazas de toros in Spanje, Portugal, en Midden-en Latijns-Amerika vermenigvuldigde. Het stierenvechten was zelfs lang voordat voetbal en basketbal bekend waren, een hoofdbestanddeel van de Spaans en Zuid-Amerikaanse cultuur. Er waren ongeveer 600 arena's in Spanje aan het begin van de 21e eeuw, van die in Madrid en Barcelona, met elk ongeveer 20.000 toeschouwers, tot die in de kleine steden met slechts honderden. De grootte van de arena-vloer varieert nooit meer dan een paar meter. (Conrad, 2018)

De Plaza de Las Ventas is een bekende bezienswaardigheid voor toeristen in Madrid. Sinds de opening op 17 juni 1931 is dit met ongeveer 25.000 zitplaatsen de grootste arena van Europa. De arena's worden vaak specifiek gebouwd voor het stierenvechten, met een diameter van 46 tot 60 meter. De arena's worden in categorieën ingedeeld, volgens hun traditie, het aantal en type stierengevecht shows die worden gehouden en de capaciteit van de arena. De arena's uit de eerste categorie hebben een capaciteit

Figuur 5: Plaza de Las Ventas, Madrid.

van meer dan 10.000 toeschouwers en de arena viert minimaal 7 algemene stierengevecht shows per seizoen, waarvan tenminste 6 echte stierengevechten zijn. In Spanje zijn er 8 van deze arena's, in Madrid, Sevilla, Barcelona (wordt momenteel niet gebruikt), Valencia, Bilbao, Zaragoza, San Sebastián en Córdoba. De arena's uit de tweede categorie hebben een capaciteit van meer dan 5.000 toeschouwers en de arena viert minstens 5 stierengevecht shows, waarvan ten minste 4 stierengevechten zijn. De arena's uit de derde en laatste categorie voldoen niet aan de eisen van de eerste en tweede categorie. Tegenwoordig behoren de meeste arena's tot deze categorie. (S.Toro, 2017)

In de Chiqueros worden de stieren in afzonderlijke compartimenten vergrendeld, totdat hun gevecht begint. De plek waar de stieren na de dood worden gebracht, wordt de Desolladero genoemd. Hier worden de stieren klaargemaakt voor de slacht. Het gedeelte in de arena waar het stierengevecht wordt gehouden, wordt de Ruedo genoemd. (onbekend, Glossaire, z.j.) Een arena is opgedeeld in een aantal Tentidos, dit zijn de verschillende rijen en stoelen. Deze kunnen genummerd worden van 1 tot 10, tevens kan gekozen worden op welke plek iemand wil gaan zitten, de keus bestaat uit

schaduw, zon of zon én schaduw. Het verschil in ticketprijzen is afhankelijk van het lichtgehalte, de zonplaatsen zullen altijd een lagere prijs hebben dan de plaatsen met schaduw. Afhankelijk van de grootte kan de arena in 'tendido bajo' (onderste deel) en 'tendido alto' (hoog gedeelte) opgedeeld worden. Hoe dichterbij de plaats bij de Ruedo, hoe duurder het ticket is. Deze plaatsen worden 'barrera' genoemd. De gangen waar de stierenvechters en hun teams tijdens het stierenvechten zijn, wordt de 'callejón' genoemd, tevens kunnen hier ook zitplaatsen voor worden gekocht. De 'contrabarrera' is de daaropvolgende rij. Sommige arena's hebben boven de Tendidos nog 'gradas' (terrassen) en 'palcos' (dozen of boxen), deze plekken zijn overdekt. De plekken helemaal bovenin de arena zijn vaak het goedkoopst. Ondanks dit algemene beeld van de arena's, hebben de meeste arena's een eigen opzet. (S.toro, 2017)

3. Stierenvechten in de huidige Spaanse cultuur.

3.1 Stierenvechten in de kunst

Het traditionele stierengevecht trekt vaak de aandacht van verschillende schilders, schrijvers, dichters, fotografen, beeldhouwers en filmers. De stier staat al sinds de prehistorie en het oude Europa symbool voor kracht en vruchtbaarheid. Tussen 1500-1000 voor Christus werd de stier onder andere in paleolithische schilderkunsten (kunst afkomstig uit de oude steentijd) afgebeeld, hierin is onder andere te zien dat de mens tegen de stier strijdt. De meeste van dit soort grottekeningen zijn gemaakt door Spanjaarden en Fransen. Ook fresco's van het oude Kreta illustreren scènes waarin acrobatische dansen en spellen met stieren worden uitgevoerd. De Spanjaard Francisco de Goya (1746-1928) was de eerste grote schilder die het stierengevecht met al zijn aspecten op een artistieke wijze vertoonde. Francisco de Goya was zelf een amateur-torero en zijn La tauromaquia series laat zien hoe het stierenvechten aan het begin van de 19^e eeuw eruitzag. Ook Pablo Picasso verbeeldde onder andere aspecten van het stierenvechten in zijn schilderijen. Als kind begon Pablo Picasso met het beoefenen van stierenvechten, hierdoor ontstond zijn passie voor het stierenvechten die hij heeft verweven in zijn kunst. (Conrad, 2018) Dankzij een tekening van Pablo Picasso waarin een banderillo met twee banderillas dreigend voor een vechtstier staat, voordat de stierenvechter deze in de nekspieren steekt, vonden de afgelopen jaren een aantal discussies plaats over het stierenvechten. Foto (El Flamenco, z.j.) De Noord-Amerikaanse matador John Fulton schilderde veel van zijn populaire werken met één enkel pigment, (El Flamenco, z.j.) namelijk het bloed van de stieren die hij heeft bestreden. Ook is stierenvechten al eeuwenlang een belangrijk thema voor de Spaanse schrijvers en dichters, zoals de roman *Sangre y Arena* van Vicente Blasco Ibáñez (1909) en het gedicht *Federico García Lorca es Llanto* van Ignacio Sánchez Mejías (1935). Met name het non-fictie boek van de Spaanse historicus José María de Cossío (1943) die elk aspect van het stierenvechten analyseert, was voor die

Figuur 6: Grottekening van een stier en een paard.

Figuur 7: Tekening banderillo, door Pablo Picasso.

tijd een belangrijke toevoeging aan de stierengevecht literatuur. In het Engels bestaan er daarentegen weinig boeken die het spektakel echt weerspiegelen of begrijpen. Het eerste echt accurate en uitgebreide overzicht van het stierenvechten in het Engels, was de *Death in the Afternoon* van Ernest Hemingway (1932). Hemingway schreef het boek om aandacht te werpen op waarom zo weinig Amerikanen en Engelsen matadors worden. (Conrad, 2018) De beroemde liefhebber van het stierenvechten, stelt in het boek *Death in the afternoon* (1932), 'Stierenvechten is de enige kunstvorm, waarbij de kunstenaar het leven dreigt te riskeren.' E. Hemmingway staat er echter wel bekend voor om het stierenvechten te romantisieren. E. Hemmingway verving hierbij vaak technische informatie voor retoriek en melodrama. (Auteur onbekend, z.j.)

3.2 Welke feesten hebben er met het stierenvechten te maken in Spanje?

Een voorbeeld van een feest met stieren is San Isidro, of de heiligste hoogmis van het stierenvechten. Het event duurt drie weken lang, van half mei tot begin juni, komen liefhebbers en toeristen uit de hele wereld zich aan de stierengevechten vergapen in de Monumental de Las Ventas. (Conrad, 2018) De San Isidro feest duurde dit jaar het langste in de geschiedenis van het feest, dit jaar 33 festiviteiten. (Lorca, 2018) Een ander feest met stierenvechten is San fermin. San Fermin is een van de grootste festivals met stierenvechten ter wereld, gevierd in Pamplona van 6 tot 14 juli. Het feest wordt gevierd ter ere van de katholieke heilige, San Fermin. Tijdens San Fermin wordt naast het feest zelf, een race met stieren gehouden door de straten van Pamplona, ook wel de encierro genoemd. De encierro is een race van 875 meter waarbij zes wilde stieren door de straten naar de arena rennen, terwijl mensen voor en achter de stieren aanrennen. De race heeft wel een aantal risico's, de stieren kunnen stoten of trappen en het is daarom ook gebruikelijk dat er dagelijks verschillende gewonden vallen.

(SanFermin.com, z.j.) ook zijn er in de afgelopen 30 jaar tijdens dit festival verschillende doden gevallen. Ten minste 16 hardlopers zijn in de loop van de geschiedenis in tijdens de race gestorven, de laatste, Daniel Jimeno gestorven op 27-jarige leeftijd. De doden hadden een leeftijd van 17 tot 63 jaar. (SanFermin.com, z.j.) San Fermin en San Isidro zijn een van de meer dan 17.800 feesten met stieren die jaarlijks in Spanje plaatsvinden. (CAS International, 2018)

Figuur 8: San Fermin.

3.3 De hedendaagse torero's en hun positie in de maatschappij.

Wat veel jonge stierenvechters motiveert om te starten met het stierenvechten, is dezelfde visie op roem en rijkdom die veelbelovende atleten over de hele wereld motiveert. En voor de gelukkigen die het halen, wacht hun grote rijkdom en bewondering. Babe Ruth werd vaak de bestbetaalde atleet van zijn tijd genoemd, maar zijn salaris in vergelijking met wat Spaanse stierenvechters toen verdienden lag veel lager. Een stierenvechter in Lima tijdens de jaren 1920 verdiende net zoveel als

de atleet Ruth in een heel jaar. (Conrad, 2018) Ook kregen de stierenvechters (met name de matadors) in de loop der jaren een heldenstatus en genieten stierenvechters in het klassieke Spanje van veel aanzien. Veel jongens dromen van een carrière als stierenvechter. Het stierenvechten wordt namelijk vaak geassocieerd met roem, mooie vrouwen en veel geld. Dit is bijvoorbeeld terug te zien aan de gouden decoraties die in principe slechts weggelegd waren voor koningen en bisschoppen, maar voor de stierenvechters werd een uitzondering gemaakt. Daarmee werden de aristocratische rechten bevestigd die ze in de arena hadden verworven. (Geschiedenis Magazine, z.j.)

Succesvolle stierenvechters presteren onder andere meer dan 100 keer per seizoen en worden duurbetaalde mediasterren. Een voorbeeld hiervan, aan het eind van de 20e eeuw is de populaire Julián López Escobar, genaamd El Juli, een Spanjaard geboren in 1982 die op 15-jarige leeftijd zijn professionele loopbaan begon. (Conrad, 2018) Tijdens zijn eerste communie mocht hij voor het eerst een kalf “bevechten”.

Dat maakte zo’n indruk op hem, dat hij daarna aan zijn ouders vroeg of hij in Madrid naar een stierenvechtersopleiding mocht gaan. Op zijn 10^e verjaardag, bevocht hij zijn eerste kalf in een arena. Na enkele jaren een opleiding te hebben gevolgd, vertrok hij naar Mexico om daar als novillero (leerling) op te treden. In Spanje kon dat niet, omdat de minimumleeftijd 16 jaar was. Op 16 maart 1997 debuteerde hij tot stierenvechter op 14-jarige leeftijd in Texcoco (Mexico). Tijdens ieder gevecht van hem, was de stierengevecht arena uitverkocht. Ook was hij de eerste Spaanse torero die in zijn novillero-fase een ‘indulta’ realiseerde, dan is er sprake van een zeer goed gevecht met een zeer moedige stier, vervolgens wordt dan besloten om de stier te laten leven. Dat gebeurde op 3 augustus 1997 in La Monumental de Mexico, de grootste stierengevecht arena ter wereld. Voordat El Juli zijn ‘la alternativa’ voltooide, had hij al met meer dan 300 stieren gevochten en daarmee een goede kennis en ervaring opgedaan over het gedrag van stieren. (El Flamenco, z.j.) Op die jonge leeftijd won Juli verschillende trofeeën in de arena’s van Mexico-Stad, en hij is de bestbetaalde matador geworden tegen het jaar 2000, op een leeftijd van 17. (Conrad, 2018)

Figuur 9: Hedendaagse stierenvechter El Juli.

Een matador onderscheidt zich van zijn assistenten door zijn satijnen ‘traje de luces’(pak van lichten). Het pak werd rond 1793 voor het eerste geïntroduceerd door Joaquín Rodríguez Costillares, hij spoorde matadors aan om hun verworven status duidelijk te maken door gouden en zilveren decoraties te bevestigen aan hun jasjes. In latere jaren werden steeds nieuwe wijzigingen doorgevoerd, die er uiteindelijk toe leidden dat dat de huidige ‘traje de luces’ ontstond. (El Flamenco, z.j.)

De matadors dragen het pak, bestaande uit een kort jasje, een vest en een knielange nauwsluitende broek van zijde en satijn, die bestond uit rijkelijk decorerende kralen geborduurd in goud, zilver of gekleurd zijde. De broek is nauwsluitende omdat hierdoor de kans dat stieren vastraken aan het pak wordt verkleind. (Conrad, 2018) Dankzij openingen in de oksels kan de stierenvechter goed bewegen, ondanks de stijfheid van

Figuur 10: Overzicht van de ‘traje de luces’.

het kostuum. Een kostuum van een matador is handgemaakt en neemt zes maanden om te creëren. Het pak kost 1.500 tot 2.400 euro, maar de hele outfit kost meestal meer dan 3.000 euro. De meest populaire kleuren zijn rood, zwart, groen, blauw en wit. Het pak wordt onder andere gedragen met een wit overhemd, een smalle zwarte stropdas (Corbatín), een rood, groen of zwart sjerpknoopje in de taille, roze kniekousen, zwarte pantoffels in balletstijl en een hoed, de Montera. Deze heeft vaak twee hoeken, die Morillas heten. De korte broek van het kostuum valt tot onder de knieën en is versierd met goud of zilveren decoraties. (onbekend, Glossaire, z.j.) De aankleding van een matador is een plechtig ritueel, een beladen met traditie en bijgeloof. Het wordt als een eer beschouwd om te worden (onbekend, Glossaire, z.j.) uitgenodigd voor de aankleding, die meestal ongeveer een uur van tevoren plaatsvindt. (Conrad, 2018)

Tijdens het stierengevecht wordt de capote in el Tercio De Varas gebruikt om het gedrag van de stier in te schatten. De capote wordt gemaakt van synthetisch materiaal, de binnenkant is bijna altijd magenta en het interieur is meestal geel of blauw. De capotes zijn meestal ongeveer 110 tot 117 cm groot, het gewicht van een capote is 3,5 kg. (S. Toro, 2017)

Figuur 11: De capote.

Een ander onderdeel van een stierenvechters uitrusting is de muleta. Het doek is kleiner dan de capote. De muleta wordt door de stierenvechters gebruikt om de stier te lokken en om zichzelf te kunnen verdedigen tijdens Tercio de la Muerte (dodingsfase). Het beukenhout waarop de muleta is gemonteerd wordt het Estaquiador genoemd. Dit is een stuk hout van ongeveer 98 tot 185 cm lang. Tevens is het stuk hout voorzien van een punt aan het uiteinde om de muleta strak te kunnen spannen. Hedendaags is de muleta meestal rood. De muleta is uitgevonden door de Francisco Romero, ook wel bekend als grootvader van de bekende stierenvechter Pedro Romero (1745-1839 n.Chr.). Francisco Romero introduceerde het gebruik van de muleta, waarschijnlijk was de muleta toen al gebruikelijk in populaire stierengevechten. Het zwaard van de matador wordt de Descabello genoemd. Het doel is om hiermee het ruggenmerg van stier te bereiken tijdens de Tercio de Muerte. (S. Toro, 2017)

Figuur 12: Overzicht van de muleta.

3.4 Hoe denkt de gemiddelde Spanjaard over het stierenvechten?

Niet alleen in Catalonië maar in heel Spanje zijn er veel mensen tegen het stierenvechten. Volgens de krant El País is 60% van de mensen, verenigingen en politieke partijen in Spanje tegenstander van het stierenvechten. Statistieken van het Ministerie van Cultuur tonen ook aan dat slechts 8% van de Spanjaarden stierengevechten bijwoont. Het is dus maar een klein deel van de Spaanse samenleving dat daadwerkelijk is geïnteresseerd in het stierenvechten.

Maar waarom vinden zij het stierenvechten leuk? Een deel houdt van het stierenvechten omdat het van jongs af aan bekend is, het een onderdeel is van een traditie die is overgeërfd van generatie op generatie. Het is volgens hen een heel erg mooie traditie met een fundamenteel respect voor de stieren. Een ander deel vindt het bij de mediterrane cultuur van Spanje horen: het stierenvechten

identificeert zich met de Spanjaarden en de Spaanse cultuur. Het stierenvechten heeft ook een artistieke waarde, veel van de geschiedenis van Spanje is gebaseerd op de stieren omdat grote schilders zoals Francisco de Goya en Pablo Picasso het betrokken in hun kunstwerken. (Bablingua, z.j.)

Veel mensen zijn tegen het feit dat tijdens het stierenvechten in Spanje de vechtstier wordt gedood, met name niet-Spanjaarden. Maar ook in Spanje zijn de meningen over dit onderwerp verdeeld. Uit onderzoeken onder de Spaanse bevolking in de afgelopen jaren, blijkt dat rond de 50% tegenstander is van het huidige stierengevecht, rond de 40% is voorstander en de resterende 10% maakt het eigenlijk niet uit en staat er dus onverschillig tegenover. (El Flamenco, z.j.)

3.5 Economische impact van stierenvechten op de Spaanse economie.

Het stierenvechten is ook van financieel belang in Spanje. In dit hoofdstuk wordt de impact van het stierenvechten op de Spaanse economie toegelicht. In 2012 werden de duurste vechtstieren bijvoorbeeld aangeboden voor een prijs tussen de € 10.000, - en € 20.000, - per stuk. Wanneer iemand een fokbedrijf wil starten, moet een flink bedrag worden geïnvesteerd omdat onder andere de vechtstieren speciaal gefokt moeten worden en een stuk land van meer dan 500.000 hectare weiland nodig is. Maar ook is een beginaantal van ongeveer 150 koeien vereist, 1 stier leeft namelijk op 50 koeien en heeft een (beginnend) fokbedrijf medewerkers nodig om het bedrijf te runnen. Eind 2011 waren er 1.094 vechtstierfokkerijen. In de periode vanaf 1987 tot 2007, steeg het aantal stierenfokkerijen met 30%. In 2012 werkten in Spanje ongeveer 175.000 mensen in de stierenvechten gerelateerde industrie, in 2015 waren dat er al 200.000, dat is meer dan 1 procent van de Spaanse beroepsbevolking. Tevens bedroeg de omzet van het stierenvechten 3,5 miljard. De kostprijs van een vechtstier die 4 tot 6 jaar oud is, bedraagt ruim € 4.500, -. Van het gefokte vee eindigt uiteindelijk ongeveer 6,5% in een stierengevecht. De rest van de dieren wordt voor hun vlees op de gebruikelijke manier geslacht. Ook worden de koeien geselecteerd op bepaalde eigenschappen die de kans op een goede vechtstier vergroot. (El Flamenco, z.j.)

Figuur 13: Vechtstier fokkerij.

Terwijl voetbal de populairste toeschouwerssport op het Iberisch schiereiland en in Latijns-Amerika is, blijft het stierenvechten een aanzienlijk publiek trekken, ondanks de georganiseerde campagnes om het te verbieden. In 1996 bezochten ongeveer 40 miljoen toeschouwers stierengevechten en stier gerelateerde festivals. Er waren een record van 650 gevechten in Spanje, waarbij ongeveer 3.900 stieren werden gedood. Hierbij besteedde het Spaanse publiek ongeveer 1.2 miljard euro om de stierengevechten dat jaar te bekijken. (Conrad, 2018)

3.6 Wie komen er naar een stierengevecht? Wat is de doelgroep van deze sport?

Het publiek dat het stierenvechten bezoekt kan ingedeeld worden in een aantal groepen. De meeste bezoekers zijn de Spaanse aficionados (stiergevecht fanaten). Voor hen is het bezoeken van de stierengevechten een traditie. 8% van de Spaanse bevolking woont daadwerkelijk een stierengevecht bij als betalende toeschouwer. Deze groep is gemiddeld ouder dan 45 jaar en heeft over het algemeen een hoger opleidingsniveau. Hieruit kan voorzichtig worden geconcludeerd dat jongere generaties dit feest niet bijwonen of ondersteunen. (Bablingua, z.j.) Ook werd door een onderzoek vastgesteld dat de gemiddelde bezoeker van een stierengevecht meer geïnteresseerd is in de Spaanse cultuur. Een tweede groep zijn degenen die zo nu en dan de stierengevechten bezoeken. Ook bezoeken veel toeristen per seizoen het stierenvechten, echter vertrekken zij vaak al tijdens of na de dood van het eerste dier. (El Flamenco, z.j.)

Mede vanwege toerisme en televisie (in Spanje en veel Latijns-Amerikaanse landen worden er elke week veel stierengevechten uitgezonden), zijn er tegenwoordig veel meer stierengevechten dan in het tijdperk van Ernest Hemingway. Een onregelmatigheid is de ontwikkeling van kleine groepen Franse, Engelse en Amerikaanse liefhebbers. Er zijn verschillende stiergevecht clubs in Groot-Brittannië en een tiental in de Verenigde Staten, die regelmatig samenkomen en hierbij films vertonen, gefilmde stierengevechten bekijken, taurine-items bijdragen aan hun websites en nieuwsbrieven en reizen organiseren naar Mexico, Spanje, Frankrijk en Latijns-Amerika om hun favoriete matadors te zien optreden. (Conrad, 2018)

3.7 Hoe verloopt het stierengevecht?

Eén enkel stierengevecht, dat meestal ongeveer twintig minuten duurt, wordt vaak omschreven als “een tragedie in drie hoofdstukken”. (Conrad, 2018)

De Spaanse variant van het stierenvechten wordt vertoond in een verhaalvorm. Het ‘verhaal’ bestaat uit ongeveer vier hoofdstukken. Het gevecht begint met de Paseíllo, de presentatie van onder andere de stierenvechter, de banderillero's, de picadors, enz. Deze presentatie is echter niet het eerste hoofdstuk, die wordt el Tercio De Varas genoemd. Wanneer de presidente van de arena met zijn witte doek zwaait, gaat de poort

Figuur 14: Tercio De Varas.

voor de eerste stier open. De stierenvechter gebruikt dan de capote om het gedrag van de stier in te schatten, hierbij roept de matador ‘olé!’ om de stier uit te dagen. Voert de stier lange, soepele bewegingen uit, of vecht hij en zwaait hij gevaarlijk naar de stierenvechter als hij passeert? Lijkt de stier slecht zicht te hebben en reageert de stier op verschillende prikkels, zoals geluiden uit het publiek? En waar is de querencia van de stier, dat deel van de ring waar de stier zich het comfortabelst voelt en het meest gevaarlijk aanvalt? Dan betreedt de picador het plein te paard, en wordt het dier met een puya verwond en raakt de stier vermoeid. Niet meer dan drie steken zijn toegestaan, zodat de stier niet te veel gewond raakt. Gedurende dit deel van het gevecht moeten de picadors buiten de cirkel blijven, die gekalkt is op de arenavloer, zodat zij de aanvallende stier kunnen ontvangen. Deze paarden dragen speciale bescherming tegen de horens van de stieren.

Het tweede hoofdstuk wordt el Tercio De Banderillas genoemd, waarna de picadors en matadors zich terugtrekken uit de arena. De banderilleros steken gekleurde banderillas (spiesjes) in de rug van de stier. Dit wordt gedaan door de aandacht van de stier te trekken met gebaren en geschreeuw. Het hoofddoel van zowel de banderilleros als de picadors is om de grote nekspier te

Figuur 15: Tercio De Banderillas.

verzwakken zodat het hoofd van de stier laag genoeg zal zijn voor de matador om het met het zwaard te doden. Hierdoor wordt de stier nog meer vermoeid en wordt het dier goed voorbereid op het laatste deel van het stierengevecht.

Het laatste deel van het 'verhaal', wordt el Tercio De Muerte genoemd. Dit betreft alleen de matador die hierbij de rode muleta gebruikt, die kleiner is dan de capote. Hoe dicht het dier langs de matador raast, des te beter. Op geen enkel moment mag de matador de stier met het zwaard aanraken of pijn doen, behalve bij de uiteindelijke dood. Onjuist gedrag van een torero tijdens een stierengevecht kan leiden tot zware boetes, opsluiting of beide. Hierna komt de hora de verdad, het 'moment van de waarheid', zo genoemd omdat het niet moeilijk is om een stier op welke manier dan ook te

Figuur 16: Tercio De Muerte.

de doden, om het goed te doen, is namelijk veel vaardigheid en moed vereist, het publiek kent het verschil. Als de stier ervoor klaar is, doodt de matador de stier met de estoque, ook wel een rapier genoemd. De matador probeert de stier zo dicht mogelijk bij de aorta te raken, zodat het dier snel doodbloedt. De dood is bijna onmiddellijk, de matador is dan geslaagd. Als dit niet het geval is, wisselen de banderilleros van de matador af om de stier van dichtbij te doden, waardoor de stier verder verzwakt en de dood versnelt. Als de stier nog steeds niet is gestorven, wordt een tweede zwaard gebruikt. Een matador heeft tien minuten vanaf het begin van het laatste hoofdstuk om de stier te doden. Als de stierenvechter hier niet in slaagt, geeft de president een aviso uit. Een tweede aviso wordt drie minuten later gegeven en een derde twee minuten later. Als de matador het dier nog steeds niet heeft gedood, verlaat de matador de ring in schande, vaak met een koor van gefluit en gejoel. De gewonde stier wordt vervolgens uit de arena gehaald en gedood in de stallen. Slechts een enkele keer krijgt het dier gratie van het publiek. Nadat het dier door het zwaard is neergestoken, zal een andere torero (de puntillero) de dood van het dier garanderen door een steek van een klein mes (puntilla) achter het hoofd van de stier. Nadat een stier is gedood, wordt het karkas uit de arena gesleept, in vieren gedeeld en verdeeld. Soms wordt het vlees van de stier aan de armen gegeven, maar meestal wordt het direct aan het plaza de toros verkocht. Vervolgens wordt de ring geharkt, de volgende stier wordt geïntroduceerd en het spektakel begint opnieuw. Het stierengevecht gaat dus merendeel om de artistiekiteit in de uitvoering en de wijze waarop de stier sterft. (Conrad, 2018)

Figuur 17: Gedode stier.

3.8 Het leven van de vechtstier.

De gefokte vechtstieren (toro bravo) hebben een goed leven voordat ze als vechtstier de arena ingeleid worden. (El Flamenco, z.j.) De stieren die in de gevechten worden gebruikt, zijn afkomstig van speciale ranches (ganaderías). De stieren leven hier gedurende 4 jaar, met goede verzorging, goed eten en een fijne omgeving. De vechtstier wordt apart gefokt op spiermassa, wendbaarheid en kracht. Wanneer een stier het juiste genotype heeft en een uitstekende generatie stieren vormt, wordt deze de Casta genoemd. (onbekend, Glossaire, z.j.) Volwassen vechtstieren kunnen wel 600 tot 1.300 kilo wegen. Kort na spenen, vaccineren en merken worden de jaarling-mannetjes getest in de open velden, en alleen die met de juiste wreedheid worden bewaard voor toekomstige stierengevechten. (Conrad, 2018) De stier wordt onder andere geselecteerd op dapperheid, deze test wordt Acoso y Derribo genoemd. De stier wordt hierbij gescheiden van zijn kudde, vervolgens wordt hij achtervolgd door twee ruiters (picadors) bewapend met Garrochas. Dit dient ervoor om de stier uit balans te brengen in zijn test, de Garrocha lijkt op een Puya. De stier wordt meerdere keren geïnspecteerd op spontaneïteit. Vervolgens wordt de stier met de muleta geleid om de stier te beoordelen op zijn vastberadenheid, nobelheid en weerstand. De testen worden meestal uitgevoerd op het land van de fokker zelf. (onbekend, Glossaire, z.j.) Indien aanvaardbaar, worden dergelijke stieren dan uitsluitend gebruikt voor de arena, zo niet, dan worden ze naar het slachthuis gestuurd. Vroeger waren deze tests voor de adel een sociaal evenement. (Conrad, 2018)

Normaal gesproken is de vechtstier de helft in afmeting van een normale stier, maar heeft dan tweemaal de hoeveelheid spiermassa. De gefokte stieren hebben veel snelheid. Een vechtstier is vanuit stilstand op de eerste twintig meter sneller dan een paard. (El Flamenco, z.j.) De hoorns van de gevechtstieren worden vanaf de 40^e maand beschermd, deze bescherming bestaat uit een elastische band, een coating van fiberglas en hars. Bovendien worden de stieren onder andere gekarakteriseerd op het soort hoorns. Een stier kan bijvoorbeeld hoorns hebben die wat naar voren gericht staan, dit wordt dan cornidelantero genoemd. De stieren worden ook ingedeeld op de vachtkleur en vachtstructuur. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 18: Overzicht indeling stierensoorten, aan de hand van het soort hoorns.

Ook zijn alle runderen kleurenblind. De kleur rood is overgenomen voor de muleta (de kleine cape die wordt gebruikt in het laatste hoofdstuk van het stierengevecht) omdat het bloed en andere vlekken zo tot een minimum wordt beperkt en een kleurrijker schouwspel wordt geproduceerd. De voorkant van de capote (gebruikt in het eerste hoofdstuk van het stierengevecht) is magenta en de binnenkant geel of blauw, en de stieren reageren op beide kleuren even gemakkelijk als dat ze bij de rode muleta doen. (Conrad, 2018)

Tijdens een gevecht kan de stier gratie verdienen, ook wel Indulto genaamd. Wanneer de stier alle kwaliteiten van dapperheid vertoont, kan het publiek samen met de instemming van de stierenvechter bevel voor gratie aan de president vragen. Die zal dan met de oranje zakdoek zwaaien om zijn beslissing aan te geven, waarop de gezegende stier kan terugkeren uit de arena. Stieren worden daarentegen nooit een tweede keer in een stierengevecht gebruikt. Dit komt omdat hun

geheugen opmerkelijk is, en eerdere ervaringen zouden latere gevechten te gevaarlijk maken voor de matadors om hun sierlijke cape werk uit te voeren, wat de belangrijkste reden is dat fans naar de arena komen. (Conrad, 2018)

De Divisa zijn de gekleurde linten die de stieren dragen tijdens een gevecht. Deze linten geven aan van welke fokkerij de stier komt. Ze worden bevestigd aan een harpoen die net voor het begin van een gevecht op de nek van de stier wordt gespietst. Elke fokkerij heeft zijn eigen kleurencombinatie. (El Flamenco, z.j.)

Het eerste hoofdstuk van het stierengevecht is het deel van het schouwspel wanneer de stier de beste mogelijkheid heeft om zijn moed of lafheid te tonen, de manier waarop het dier de ring betreedt voorspelt vaak (maar niet altijd) het karakter van de toekomstige strijd. Omdat de stier sinds de middag verkeert in een donker afgesloten hok, zal de stier bij het ontgrendelen van zijn hok, direct naar het einde van de tunnel rennen, die het hok verbindt met de arena. Een stier die plotseling ophoudt met rennen bij het betreden van de ring, en verbijsterd door zijn nieuwe omgeving probeert te ontsnappen, kan wijzen op een tamme of laffe stier (een manso). Manso-stieren kunnen een onwaardige prestatie leveren en vormen een groot gevaar voor de matador, want de bewegingen van de stier zijn grillig en moeilijk om te peilen. Een stier die blaast, zijn hoofd schudt en met zijn poten in het zand ploetert, terwijl hij woest naar de omgeving kijkt, is vaak een manso. Een woeste stier die stoutmoedige en voorspelbare bewegingen vertoont, is voor een matador beter dan een laffe en verdedigende stier met onduidelijke bedoelingen. (Conrad, 2018)

4. Waarom is er veel kritiek op het stierenvechten?

4.1 De kritiek op deze sport.

Een stier die een matador of banderillero op de hoorns neemt, haalt nog steeds de 'Paginas Taurinas' (stierengevechten pagina's) in de krant. Maar het stierenvechten is tegenwoordig een belangrijk doelwit van diverse dierenrechtenactivisten en verdeelt zelfs het Spaanse koningshuis. Een groot deel van de Spaanse regering vindt stierenvechten een cultureel erfgoed. Het andere deel stelt daarentegen dat het stierenvechten ethisch onverantwoord is en zij eisen een verbod. (El Flamenco, z.j.)

Zoals elke andere gecommercialiseerde onderneming die grote rijkdom en prestige genereert, is ook het stierenvechten gevoelig voor schandalen. Steekpenningen en uitbetalingen voor gunsten door stierenvechters, fokkers, promotors, agenten en critici zorgden voor schandalen zoals het verkorten van hoorns, wat een voordeel voor de matador kan opleveren, onredelijke fokactiviteiten, waardoor bepaalde stierensoorten werden verzwakt, het drogeren van stieren, en graan voeren aan stieren, waardoor de stieren zwaarder worden en hierdoor de kracht en het uithoudingsvermogen achteruitgaat. Deze schandalen behoren tot het soort misdrijven dat de lange geschiedenis van het stierenvechten in een negatief daglicht stelt. (Conrad, 2018)

De toenemende onverdraagzaamheid van het stierenvechten in de autonome gemeenschap van Catalonië leidde ertoe dat het in juli 2010 de eerste Spaanse regio op het vasteland werd die het stierenvechten verbod. Ook op de Canarische eilanden geldt sinds 1991 een algemeen verbod op het stierenvechten. Het Catalaanse verbod dat op 1 januari 2012 in werking trad, was significant omdat de regio, in tegenstelling tot de Canarische eilanden, een lange geschiedenis van het stierenvechten heeft in de hoofdstad, Barcelona. Dat een plek zo doordrenkt van de stierengevecht-

cultuur het zou verbieden, weerspiegelt de omvang van de afstand tot de traditie van het schouwspel. Het verbod werd daarentegen vernietigd door het Constitutionele Hof van Spanje in oktober 2016. De uitspraak verklaarde dat Catalonië het stierenvechten kon reguleren maar wel specifieke maatregelen moest vaststellen. (Conrad, 2018) ook de Spaanse provincie de Balearen verbood het doden van stieren tijdens stierenvechten. Het dier mag geen psychologische en lichamelijke pijn meer worden aangedaan. Tevens worden de duels beperkt tot tien minuten. Op overtreding van het verbod kan een boete komen van 100.000 euro. Daarnaast is de minimumleeftijd om het stierenvechten te bezoeken, van zestien naar achttien jaar gegaan. (El Flamenco, z.j.) Maar het stierenvechten wordt niet alleen in Spaanse provincies verboden, ook in de Mexicaanse staten Coahuila, Sonora en Geurrero, en de provincie Concepción in Peru, is het stierenvechten verboden. Eveneens hebben 147 gemeenten wereldwijd zich tegen het stierenvechten verklaard. Bovendien gaf tijdens een referendum in Ecuador in 2011, de meerderheid in de meeste kantons aan einde te willen aan het doden van de stier in de arena. (CAS International, z.j.)

Het stierenvechten wordt vaak beoordeeld als een brute sport. Daarom verzoeken organisaties zoals de Verenigde Naties om minderjarigen niet toe te laten tot het geweld van het stierenvechten, met name in de landen Portugal, Colombia en Mexico hebben dit geïmplementeerd. Daarnaast besloot Ecuador dat jongeren onder de 16 jaar geen toegang tot het stierenvechten hebben. Diverse staten in Venezuela hebben daarbij eveneens de toegang tot het stierenvechten van minderjarigen verboden, en ook de Spaanse provincie Galicië verbood jongeren onder de 12 jaar de toegang tot het stierenvechten. (CAS International, z.j.)

Meerdere internationale organisaties zoals CAS International (Comité Anti Stierenvechten) willen een einde maken aan stierenvechten en andere culturele evenementen die dierenleed tot gevolg hebben. CAS is de grootste organisatie ter wereld die zich exclusief richt op het beëindigen van stierenvechten en is een belangrijke speler in de anti-stierengevecht beweging. Het is de coördinator van het internationale netwerk tegen het stierenvechten, dat bestaat uit meer dan 100 organisaties. De organisaties voeren gezamenlijk campagnes, lobbyen bij de Europese Unie en nationale/lokale overheden en voorzien elkaar van advies en informatie. De organisatie richt zich voornamelijk op het bestrijden van het stierenvechten. Volgens CAS International is stierenvechten een van de meest gruwelijke vormen van dierenmishandeling voor het vermaak. (CAS International, z.j.)

Maar het stierenvechten is niet alleen maar dodelijk voor de stieren, het is ook gevaarlijk voor de matador. In de afgelopen drie eeuwen zijn 534 professionele stierenvechters in de arena gestorven. (onbekend, Bullfighting, z.j.) Onlangs nog overleed de 29-jarige stierenvechter Víctor Barrio aan verwondingen in zijn borst door de hoorns van de stier. (nu.nl, 2016) Ook de Baskische stierenvechter Iván Fandino is bij een stierengevecht in het Franse Aire Sur L'Adour om het leven gekomen. Toen Fandino struikelde over zijn muleta raakte de stier hem in zijn zij. Hij overleed op 36 jarige leeftijd. Fandino is de tweede stierenvechter die binnen een jaar als gevolg van het stierenvechten is overleden. (Straat, 2017) In de moderne geschiedenis van het stierenvechten zijn dodelijke slachtoffers niet onbekend, risico's horen erbij. De kunst is dan om als stierenvechter te kunnen herstellen, en het gevecht te vervolgen.

Figuur 19: Stierenvechter krijgt hulp na ongeluk.

4.2 Hedendaagse kritiek en de potentiële gevolgen voor deze sport.

Organisaties zoals CAS International stellen regelmatig petitie op tegen het stierenvechten. Bijvoorbeeld de redelijke recente Stop de kooien petitie, hierin wordt aandacht gegeven aan de honderden miljoenen Europese dieren die leven in een kooi. Ook de stieren en koeien in de stierengevecht-sector leven in kooien, tijdens lange transporten naar de arena of naar feesten. Soms blijven de dieren uren in de kooi staan nadat ze zijn aangekomen. CAS International wijst erop dat het Europees Burgerinitiatief 'Stop de kooien', wordt ondersteund door een netwerk van organisaties op het gebied van dierenbescherming, landbouw, milieu en politiek. Met als gemeenschappelijk doel het leven van de dieren in de Europese veehouderij te verbeteren door het gebruik van kooien te beëindigen. (CAS International, 2018)

Een ander punt van kritiek over het stierenvechten is dat gedurende het begin van een stierengevecht, de stieren vaak angstig en gedesoriënteerd de arena binnen komen. Stieren zijn groepsdieren die rustig in de wei willen vragen. Voor een stierengevecht worden ze uit de groep gehaald, waardoor ze zich niet veilig voelen. Ook hebben stieren geen goed zicht waardoor ze angstig worden en in de aanval gaan. Daarnaast worden soms de horens van de stieren bijgevijld. De horens werken net als snorharen van een kat en helpen de stier om zich te oriënteren. Wanneer de horens bijgevijld zijn, raakt de coördinatie in de war, hierdoor heeft de stierenvechter altijd een voorsprong op de stier. Deze argumenten hebben betrekking op het dierenwelzijn van het dier (CAS International, z.j.)

Andere tegenstanders van het stierenvechten zoals Pacma, stellen dat het stierenvechten een vorm van dierlijk misbruik is. Volgens hen worden de stieren beroofd van vrijheid, worden ze gedwongen om onnatuurlijk gedrag, onderworpen om stressvolle situaties uit te voeren, en worden de stieren blootgesteld aan extreme temperaturen die hen rechtstreeks leiden tot de dood. (PACMA, z.j.)

Jaarlijks gaan duizenden toeristen naar een festival zoals San Fermin, om deel te nemen aan de stierenrennen. Hierbij worden volgens CAS, de stieren die meelopen gedood, dit jaar zijn dat al meer dan 50 dode stieren. Het stierenleed gaat onverminderd door en CAS International probeert zich in te zetten om hier een einde aan te maken. Pamplona is ook het bekendste feest met stieren uit Spanje, dat op veel aandacht kan rekenen van de binnenlandse en buitenlandse media, waar de organisatie veel gebruik van kan maken in hun strijd tegen het stierenvechten. Volgens CAS International gaf de burgemeester van Pamplona recentelijk aan open te staan voor een San Fermin feest, zonder stierengevechten. Dan blijven de rennen echter nog wel bestaan. Maar de organisatie blijft protesteren, samen met Spaanse organisaties, om een einde te maken aan het traditionele stierenvechten. (CAS International, 2018)

Hedendaags is het aantal tegenstanders van het stierenvechten een grotere groep dan de voorstanders, maar wat vinden de voorstanders van het stierenvechten hiervan? De schrijver van de webpagina El Flamenco geeft hier een duidelijke weergave van: *'Hoe kón ik deze dierenmishandeling waarderen? Dit pijnigingsritueel waarbij de uitkomst vaststond; de stier zou door het zwaard omgebracht worden, en de lange lijdensweg die het dier puur voor het vermaak van de toeschouwers moest afleggen. Dat veel Spanjaarden hiernaar keken als een deel van hun cultuur vonden ze onbegrijpelijk en dat de berichtgeving in Spaanse kranten in de cultuursectie stond ronduit schokkend. Barbaren waren het. En, hoewel onuitgesproken, ik dus ook. Ik probeerde mijn fascinatie uit te leggen, maar daar was geen gehoor voor. Pas als ik het persoonlijk maakte werd het wat rustiger, werd er geluisterd en inhoudelijk gereageerd zonder gelijk in allerlei retoriek te vervallen. Aangezien ik niet duidelijk gemaakt kreeg dat je ook naar het bewegingsspel van stier en matador*

kon kijken, het bijna sierlijke dansen, dat je bewondering kon hebben voor zowel de moed van de matador als van de stier, verviel het gesprek meestal al snel in het maken van de kwalitatieve vergelijking tussen het leven van een voor het vlees gefokte Nederlandse vleesstier/-koe en de Spaanse vechtstier, die uiteindelijk ook na de slacht als vlees bij de slager in de vitrine zou eindigen.'

Deze uiteenzetting geeft een goed beeld van de hedendaagse discussie over het stierenvechten. Aanvankelijk veroordelen tegenstanders de aanhangers van het stierenvechten tot barbaren en bruten. Echter indien tegenstanders de tijd nemen en zich verdiepen in het hele proces rondom stierenvechten, kunnen zij beter begrijpen waarom het stierenvechten ook veel gepassioneerde aanhangers heeft. (El Flamenco, z.j.)

5. Hoe ziet een stierenvechter zijn beroep?

5.1 Samenvatting interview met matador El Juli

In een interview met de bekende matador El Juli (Julian) en een anti-stierenvechten interviewer, geeft de interviewer bij binnenkomst meteen duidelijk aan dat hij een fundamentele Anti Taurino is, tegen het stierenvechten. Tijdens het interview vraagt El Juli aan de interviewer of hij voor de dieren is of dat hij de kunst van het stierenvechten gewoon niet begrijpt. De interviewer geeft aan dat hij tegen het martelen van dieren is ter vermaak van het publiek. El Juli vindt dat hij dan niet de kunst van het stierenvechten begrijpt, net zoals je een schilderij lelijk kunt vinden omdat je het niet begrijpt, bij meer begrip ervan zou de waardering toenemen meent El Juli. Dat vindt de interviewer niet, want een schilderij doodt geen dieren. El Juli is van mening dat hij geen dieren doodt, geen paard, koe of hond. Hij ziet zijn beroep ook absoluut niet als het doden van een stier ter vermaak. Hij heeft de artistieke roeping om zijn leven te wagen in gevecht met een stier. El Juli beschouwt het als een gevecht, de stier kan namelijk de torero ook doden.

De toro bravo (het ras) wordt speciaal gefokt voor het stierenvechten. Alleen de toro bravo neemt deel aan het stierenvechten, geen andere rassen. De toro bravo heeft gedurende vier jaar een heel goed leven. El Juli vindt dat de dieren voor de vleesindustrie een veel slechter leven hebben, en daar klaagt bijna niemand over, want we willen graag vlees eten. Daar is de interviewer het niet mee eens, stierenvechten brengt vele gevaren met zich mee. Sinds de documentatie van het stierenvechten zijn 55 torero's gestorven door een stierengevecht en sterven 50.000 tot 70.000 stieren (wereldwijd) per jaar aan de gevechten in de arena's. El Juli blijft volhouden dat vlees eten veel meer dieren kost. Maar voor voedselvoorziening vindt de interviewer het doden van dieren minder erg dan voor vermaak. Hij staat niet open voor het artistieke aspect van het stierenvechten.

Vervolgens vertelt El Juli dat per jaar 6 miljoen Spanjaarden naar een stierengevecht gaan en dat zijn geen barbaren, vindt El Juli. Als er geen stierengevechten meer zouden plaatsvinden, zou het ras toro bravo uitsterven. Dat vindt hij heel erg, want er wordt veel geïnvesteerd in de toro bravo. Zonder de gevechten zou de toro bravo echt niet bestaan of gefokt worden. Daaropvolgend vertelt de interviewer dat de investering in de stierengevechten zo'n 564 miljoen euro aan subsidies per jaar bedragen, dat bedrag is enorm. El Juli gelooft dat absoluut niet, deze data klopt volgens hem niet. Hierna stoppen ze met de discussie over het stierenvechten, omdat ze lijnrecht tegenover elkaar staan wat dat betreft en er niet uitkomen door er langer over door te discussiëren.

El Juli (maar ook andere stierenvechters) worden weleens met de dood bedreigd. El Juli vindt het gebruiken van geweld in plaats van discussiëren de verkeerde dialoog. Op sociale media zoals

Facebook staat soms “ik hoop dat de stier hem doodt de volgende keer”, hierbij worden dan foto’s geplaatst. Dat vindt de interviewer wel te ver gaan, het bedreigen van een mens met de dood, ten gunste van het dier, gaat hem ook te ver. Vervolgens wordt het stierenvechten met betrekking tot politiek besproken. Het stierenvechten is legaal, behalve in Catalonië, hier werd in 2012 via een stemming besloten om het stierenvechten te verbieden. Het feit dat dit onderwerp door de politiek wordt gebruikt om kiezers te winnen, vindt El Juli wel treurig. Het stierenvechten heeft volgens El Juli niets met politiek te maken, el toro es del pueblo (de stier is van het volk). Het stierenvechten levert namelijk banen en geld op, en het beschermt het ras van de toro bravo. El Juli vindt dat dit over het hoofd wordt gezien. Aan het einde van het interview vindt El Juli ondanks hun verschil van mening, dat ze allebei hebben kunnen zeggen waarin ze geloven en wat ze belangrijk vinden, het gesprek is met respect gevoerd. (Juli, 2018)

5.2 Hoe kan iemand een stierenvechter worden?

Het klassieke stierengevecht wordt door supporters en enthousiastelingen vaak niet beschouwd als een sport. Maar waarom wordt deze traditie niet als een sport gezien? Terwijl de meeste sporten overwinning boven techniek stellen, wordt in het moderne stierenvechten de techniek boven de overwinning gesteld(essence). Om een stierenvechter te worden moet diegene eerst het vak leren, hiervoor bestaan veel scholen. Als voorbeeld de Escuela Taurina Marcial Lalanda, sinds de oprichting in 1976 hebben 2.500 jongens en een paar meisjes hier al de inhoud van het vak geleerd. (Raspoet, 2015)

Stierenvechters moeten een beproefd noviciaat passeren als novilleros (beginners), eerst als trainen zij als Becerristas (vechten tegen tweejarige dieren), vervolgens als novilleros sin picadores (vechten tegen stieren van twee en drie jaar zonder picadors) en ten slotte als novilleros met picadors. Voor het ontvangen van de ‘la alternativa’, de ceremonie waarin de senioren matador accepteert dat de novillero een status als een professionele stierenvechter toegekend krijgt, in staat zijn om elke stier naar behoren te sturen. (Conrad, 2018)

Op een stierenvechtersschool oefenen en leren de leerlingen onder andere met soepelheid, snelheid en conditie, maar ook met sit-ups, opdrukken en cardio. De leerlingen oefenen iedere week van vijf tot negen, sommigen komen van ver buiten de hoofdstad. ‘We werken onder andere met dieren,’ zegt Rafael Rodriguez Escribano, oud-leerling en matador van de school Venta del Batán. ‘In het weekend gaan onze beste leerlingen naar een van de fokkerijen in de buurt. Eerst oefenen ze de passen van de kalfjes, daarna met jonge stieren. Onze school legt alleen een basis, het echte ambacht leren ze van stieren als ze meedraaien in het circuit van de fiestas of als ze gaan werken in een fokkerij.’ Ook het doden van de stieren wordt in die fokkerijen geoefend, een praktijk die verklaart waarom in Spanje jaarlijks zo’n 50.000 tot 70.000 vechtstieren worden gedood, veel meer dan het aantal fiestas laat vermoeden. Tevens wordt ‘toreo de salón’, stierenvechten zonder stier, beoefend als training. Bij deze training worden de verschillende gebaren van de passen beoefend en wordt veelal gefocust op traagheid, perfectie en

Figuur 20: Novilleros (beginners) beoefenen ‘toreo de salón.

diepte. De activiteit wordt beoefend met een denkbeeldige stier of mechanische stier. Na de arena oefeningen, leren de pupillen de theorie die bedoeld is als leidraad voor de toekomstige (onbekend, Glossaire, z.j.)stierenvechters. Spelregels, rituelen, woordenschat, zelfs de geschiedenis van het stierenvechten wordt behandeld. Voorkennis wordt van beginnende leerlingen niet gevraagd, motivatie des te meer. (Raspoet, 2015)

5.3 Technieken van het stierenvechten.

De opleiding is gericht op het aanleren van technieken en routine, waarmee de stierenvechter tijdens een stierengevecht optreedt als een goed geoliede machine. De stierenvechter moet hierbij alert en intelligent zijn. Om het gevecht te winnen van de stier, moet de stierenvechter ook een aantal belangrijke technieken leren.

Aan het begin van het gevecht nadat de stier de arena is binnengetreten, probeert de banderillero of matador met behulp van de muleta erachter te komen welke hoornzijde de stier 'fijn' vindt. De matador observeert dit gedrag nauwkeurig, hij kijkt of de stier het zigzaggen van de muleta volgt, om vast te stellen of de stier in beide ogen kan zien en aan welke kant de stier het liefst zijn hoorns gebruikt. Dit proces wordt ook wel embarcar genoemd, een actie van de stierenvechter die de muleta in een slinger beweegt om de aandacht van de stier te trekken. De matador observeert ook of de stier rechtdoor loopt of dat de stier een neiging heeft om zich in te graven. Wanneer de matador het gedrag van de stier heeft bepaald, kan het stierengevecht beginnen. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Het doel van de matador bij het uitvoeren van verschillende passen en bijbehorende technieken is altijd hetzelfde: de stier verleiden om het gevecht aan te gaan, waarbij zijn passen een gechoreografeerd kunstwerk vormen. Inferieure matadors zullen hun voeten achteruitschuiven als het dier dichterbij komt en proberen het publiek te bedriegen door naar de stier te leunen nadat de hoorns van de stier zijn gepasseerd, waardoor het lijkt alsof ze dichterbij komen dan ze in werkelijkheid doen. Evenzo zullen laffe matadors de hoorns omzeilen wanneer zij de stier doden, in plaats van dapper over de stier te duiken terwijl ze het zwaard in de rug van de stier steken. Sommige matadors kunnen ook relatief makkelijke passen veel gevaarlijker laten lijken door de stier rechtstreeks naar zijn querencia te leiden, de stier probeert namelijk zijn tegenstander niet fel te raken maar hij probeert zijn favoriete plek in de arena te bereiken. (Conrad, 2018)

In de Spaanse cultuur zijn veel technieken en processen omschreven, hieronder worden een aantal van de belangrijkste passen met de capote of muleta beschreven. Dit geeft een beter beeld over het stierengevecht en wat hierbij komt kijken.

De Arrucina, dit is een pas waarbij de muleta aan het einde van de voorafgaande reeks passen, wordt doorgegeven aan de niet gebruikte hand. Een alternatief is dat de Arrucina aan het begin van een reeks passen wordt vertoond. Deze handeling is meer risicovoller, het lichaam staat hierbij kort van de stier verwijderd. Tevens is het mogelijk om deze handeling knielend uit te voeren. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 21: Uitvoering van de Arrucina.

De Verónica, de matador maakt hierbij een aantal langzame passes vlak over de stier en de hoorns heen, en vervolgens eindigt hij met een werveling van de capote die de matador op de rug van de stier draait. Deze langzame bewegingen worden verónicas genoemd. Die bewegingen waren ontworpen om de vaardigheid en kunst van de matador te laten zien met de capote, zijn overheersing over de stier. Maar ook wedt deze pas gebruikt om de stier op een bepaalde plek sturen voordat de paarden binnenkomen. Dit is tevens de fundamentele pass van de stierenvechter. Bij deze pas blijft de stierenvechter in een rechte houding stilstaan. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 22: Uitvoering van de Verónica.

De Chicuelina, het is een van de klassieke passen van de capote. Wanneer de kop van de stier in de capote zit, roteert de stierenvechter in de tegenovergestelde richting van de aanval van de stier uit. Sinds zijn oprichting is de chicuelina bijna een verplicht onderdeel in het stierenvechten. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 23: Uitvoering van de Chicuelina.

De Derechazos, de muleta wordt gedurende deze pas in de rechterhand gehouden en ondersteund met behulp van het zwaard dat ook in de rechterhand wordt gehouden, de stier valt bij deze pas via de linkerkant aan. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 24: Uitvoering van de Derechazos.

De Molinete, deze pas kan worden uitgevoerd met de rechterhand en met de linkerhand. Wanneer de stier halverwege arriveert, draait de stierenvechter zichzelf in de tegenovergestelde richting van het dier, en rolt de muleta naar de richting van de stier. De Molinete verloopt ook op de knieën, de stier zijn hoofd bevindt zich dan in de muleta, de stierenvechter zet zijn knieën in het zand en beweegt de muleta naar de stier toe. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 25: Uitvoering van de Molinete.

De Manoletina, bij deze pas staan de voeten vast op de grond maar staan de benen een beetje uit elkaar. De muleta wordt met behulp van het zwaard vastgehouden, hierbij bevindt de rechterhand zich in de rug en de linkerhand houdt de muleta in het midden vast. Aan het einde van de pas maakt de stierenvechter een rotatie om te zien of hij opnieuw tegenover de stier staat. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 26: Uitvoering van de Manoletina.

De Ayudado, dit is een pas waarbij de muleta door één hand wordt vastgehouden. De pas wordt bijvoorbeeld gebruikt wanneer de muleta in de linkerhand wordt vastgehouden en het zwaard in de rechterhand wordt gedragen, het zwaard helpt dan bij het sturen van de muleta. De Ayudado wordt vaak aan het begin van een stierengevecht gebruikt, om de stier te laten wennen zonder hem te forceren. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 27: Uitvoering van de Ayudado.

De Bernadina, deze pas wordt vaak aan het einde van een stierengevecht gebruikt. De muleta wordt achter de rug van de stierenvechter ondersteboven gehouden. Waarbij in de linkerhand het zwaard wordt vastgehouden die wijst naar de rechterhand. De stier beweegt onder de muleta door. Bij het einde van de pas draait de stierenvechter het lichaam in de tegenovergestelde richting van de stier om de volgende pas te beginnen. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 28: Uitvoering van de Bernadina.

De Cartucho de Pescasda, dit is een pas waarbij de muleta wordt opgevouwen in de linkerhand en waarvan de stof wordt vrijgegeven wanneer de stier nadert om de aanloop naar links te nemen. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 29: Uitvoering van de Cartucho de Pescada.

De Doblón, gedurende deze pas wordt de muleta doorgegeven terwijl de benen gebogen blijven. Vaak wordt deze pas aan het begin van een aanval gebruikt. Deze pas moet ervoor zorgen dat de aanval van de stier verminderd, en om de stier te laten wennen aan de muleta. De muleta wordt afwisselend links en recht geslalomd. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 30: Uitvoering van de Doblón.

De Delantal, pass waarbij de capote wordt vastgehouden met beide handen, de handpalmen staan naar binnen en beneden gericht. Zodat de capote voor het lichaam van de stierenvechter gedraaid kan worden. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 31: Uitvoering van de Delantal.

De Estatuario, deze pas verloopt over het algemeen aan het begin van een aanval. Terwijl de voeten van de stierenvechter strak naast elkaar blijven staan en de muleta iets wordt verhoogd. De stierenvechter geeft vervolgens een lichte beweging van de arm en pols naar de stier toe. De stierenvechter blijft tijdens deze pas op dezelfde positie staan. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 32: Uitvoering van de Estatuario.

De Farol, wanneer de stier via de rechterkant de stierenvechter passeert, beweegt de stierenvechter de capote over zijn hoofd heen om de uitgang voor de stier aan te geven. De capote wordt hierbij met beide handen vastgehouden, waarbij de stierenvechter een rotatie van het lichaam uitvoert in de tegenovergestelde richting van de stier. Zodat een nieuwe pas kan volgen. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 33: Uitvoering van de Farol.

De Frente por detras, bij deze pas wordt de capote tussen de stierenvechter en de stier ingehouden, gedurende deze pas wordt de capote achter de rug van de stierenvechter gehouden. Dan wordt een roterende beweging uitgevoerd, die van de achterkant naar van de stierenvechter naar voorkant gaat, in de richting van de stier. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 34: Uitvoering van de Frente por detras.

De Giraldilla, dit is een belangrijke pas in het stierenvechten, meestal verloopt deze aan het einde van een aanval. Bij deze pas staan de voeten van de stierenvechter op dezelfde lijn als de stier. De muleta en het zwaard worden in de rechterhand vastgehouden. Wanneer de stier tijdens zijn aanval op de hoogte van de muleta arriveert, heft de matador zijn arm op om de uitgang aan te geven, vervolgens laat de stierenvechter de muleta over de rug van de stier gaan. De stierenvechter draait in de tegenovergestelde richting van de stier om weer met een nieuwe pas te volgen. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 35: Uitvoering van de Giraldilla.

De Larga, deze pas bestaat uit verschillende soorten Larga, telkens wordt de capote in één hand vastgehouden:

1. De Larga natuurlijke, deze pas verloopt meestal vanuit de kant waar de stier aanvalt, uit de natuurlijke stand wordt een slalom gemaakt om de loop van de stier te veranderen. De pas staat voor zowel beheersing als elegantie van de stierenvechter.

Figuur 36: Uitvoering van de Larga natuurlijke.

2. De Larga cambiada van rodilla, de stierenvechter lanceert de achterkant van de capote over het hoofd van de stier, terwijl hij zich op de knieën bevindt. Het doel van deze pas is om de richting van de stier zijn aanval te veranderen. Deze actie kan tevens plaatsvinden langs de hekken of in het midden van de arena.

Figuur 37: Uitvoering van de Larga cambiada van rodilla.

3. De Larga cambiada pie, verloopt in principe hetzelfde als de Larga cambiada van rodilla, ook hier lanceert de stierenvechter de capote over het hoofd van de stier heen. Maar deze pas wordt uitgevoerd in een staande houding.

Figuur 38: Uitvoering van de Larga cambiada pie.

4. Larga cordobesa, tijdens deze pas wordt de capote op de rechterschouder van de stierenvechter gehouden. De stierenvechter probeert hierbij de stier te naar hem toe te lokken. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 39: Uitvoering van de Larga cordobesa.

De Medio farol, de capote wordt bij deze pas met beide handen vastgehouden. Hierbij wordt de capote over het hoofd van de stier, naar de achterkant van de stierenvechter getrokken. Het is een pas die aankondigt dat een andere pas gaat volgen. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 40: Uitvoering van de Medio farol.

De Menesina, deze pas wordt meestal aan het begin van het stierengevecht uitgevoerd. Bij deze pas knielt de stierenvechter voor de inkomende stier neer, waarbij de capote voorop de grond wordt gelegd. De knielende stierenvechter wacht tot de stier de arena is, wanneer het dier in de Reudo verschijnt, is het noodzakelijk voor stierenvechter dat hij de eerste beweging van de stier waarneemt, dit bepaalt de kant waarop de passen worden gegeven. Zodra de stierenvechter de oriëntatiekant van de stier heeft waargenomen, moet de stierenvechter de aandacht van de stier vestigen door de capote te schudden aan de kant waar de eerste beweging van de stier werd gemaakt. Wanneer de stierenvechter met zekerheid kan stellen dat de stier zijn aandacht heeft getrokken, bereidt hij met behulp van de capote zijn eerste pas voor. Om dit te doen wikkelt hij de capote voor

Figuur 41: Uitvoering van de Menesina.

zijn borst om zijn arm, aan de gekozen passeerkant. Hierbij houdt hij de andere kant van de capote in de onderrug vast. Deze manier om de capote te bewapenen stelt hem in staat om een groter oppervlak van zijn lichaam te gebruiken als aantrekkingskracht voor de stier. Met de capote voor zijn lichaam moet de stierenvechter nu het beste moment uitkiezen om de gekozen pas te geven. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 42: Uitvoering van de Menesina.

De Navarra, deze pas is een van de oudste kaappassen die is beschreven (Tauromaquis o Arte de Torear van Pepe Hillo, 1804). De pas lijkt op de Veronica, wanneer de stier op de helft van zijn aanval is, draait de stierenvechter in de richting van de stier, hierbij voert hij een rotatie van 360 graden uit. Deze pas wordt beschouwd als risicovol, omdat in één seconde de stierenvechter en de stier erg dicht op elkaar zijn. De kwaliteit van deze pas ligt in het tempo van de rotatie. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 43: Uitvoering van de Navarra.

De Paseo de la Firma, deze pas is ontwikkeld om de aanval van de stier te remmen of te behouden bij het begin of eind van een aanval. De muleta wordt hierbij snel naar beneden getrokken. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 44: Uitvoering van de Paseo de la Firma.

De Paseo de las Flores, dit is een pas die aan het einde van een reeks Derechazos die wordt gepresenteerd door de stierenvechter. De muleta wordt in een opwaartse roterende richting bewogen. Waarbij de stier de stierenvechter via de rechterkant passeert. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 45: Uitvoering van de Paseo de las Flores.

De Paseo de pecho, ook wel de borstpas genoemd. Dit is een klassieke en fundamentele doorgang om een reeks passen zoals Derechazos te sluiten. De pas wordt ook beschouwd als een 'bevrijdingspas', de stierenvechter staat de stier toe om even een uitgang te zoeken. De stierenvechter geeft de uitgang voor de stier met de hand, dus zonder de muleta. Tevens kan het geïnterpreteerd worden met gebogen knie of met de knie in de grond. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 46: Uitvoering van de Paseo de pecho.

De Paseo del desprecio, deze pas beëindigt een reeks passen van de muleta. De muleta wordt laag over de grond bewogen, hierbij houdt de stierenvechter de voeten naast elkaar. Dit zorgt ervoor dat de muleta zich uit het zicht van de stier bevindt, zodat deze stopt met zijn aanval. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 47: Uitvoering van de Paseo del desprecio.

De Pase Natural, bij deze pas wordt de muleta in de linkerhand gehouden, het zwaard wordt hierbij niet gebruikt. De Pase Natural is in het moderne stierenvechten een fundamentele doorgang, die door de puristen wordt beschouwd als de pas die de kwaliteiten en de diepte van een stierenvechter onthullen. De pas kan variëren door het hoogteverschil van de muleta, de positie van het lichaam, de manier waarop de muleta wordt vastgehouden en het moment waarop de pas wordt gegeven. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 48: Uitvoering van de Pase Natural.

De Quite de la media luna, deze pas wordt vaak beschouwd als risicovol. De capote wordt hierbij in de linkerhand gehouden. Deze handeling is riskant omdat het lichaam hierbij kort van de stier verwijderd staat. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 49: Uitvoering van de Quite de la media luna.

De Tapatia, wanneer de stier de arena inkomt, beweegt de stierenvechter de capote langs het lichaam naar achteren. Hierbij draait hij zichzelf in tegengestelde richting van de aanvankelijke baan van de stier om een nieuwe pas in te voeren. Tevens wordt deze pas gebruikt om de stier naar een picador te leiden. De stierenvechter maakt dan een driekwart roterende draai, waarbij de capote deels voor en deels achter het lichaam van de stier wordt bewogen. Wanneer de stier op de juiste plek arriveert, wordt hij afgebogen naar de opening van de capote, op deze manier leidt de stierenvechter de stier naar de picador. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 50: Uitvoering van Tapatia.

De Pase de Trinchera, dit is een klassieke muleta pas. De pas verloopt met de muleta in de rechterhand en begint wanneer de aanval van de stier eindigt. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 51: Uitvoering van de Pase de Trinchera.

De Zapopina, deze pas verloopt in drie fasen. In de eerste fase wordt de capote in de linkerhand vastgehouden, de rechterhand houdt het rechteind van de capote vast. De stier bevindt zich aan de voorzijde van de stierenvechter. In de tweede fase beweegt de stierenvechter de rechterhand in een dubbele draaibeweging-golf, rechts langs het lichaam om en draait dan weer terug naar rechts. Tijdens de laatste fase draait het lichaam van de stierenvechter naar de linkerkant van de capote. Het uitvoeren van deze pas terwijl de voeten op de grond genageld staan en zonder de positie te corrigeren, is een zeldzaamheid. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 52: Uitvoering van de Zapopina.

De Tres en uno, de pas begint tijdens de aanval van de stier en bestaat meestal uit een trinchera-pas, volgend met een Pase de las Flores en, zonder enige onderbreking in de stier zijn beweging. De stierenvechter vervolgt de pas terwijl de voeten stijf naast elkaar blijven staan, en maakt een handwisseling achter de rug om een met een borstpas te vervolgen. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Figuur 53: Uitvoering van de Tres en uno.

Al alimón, betekent in samenwerking. Dit is een oude vorm van het stierenvechten. Hierbij werken twee stierenvechters samen waarbij ieder een topje van de muleta vasthoudt en waar de stier doorheen passeert. Sommige matadors kunnen voor het doden van de stier, hun volledige beheersing van het dier tonen door een adorno uit te voeren, een overbodige versiering uitvoeren, die kan variëren van het draaien van de rug op de stier, vol vertrouwen voor het dier geknield, het hoofd van de stier kussen, of zelfs een hoed op de hoorns van de stier hangen. Deze theatrale variaties zijn, hoewel gevaarlijk en dramatisch, door sommige matadors en puristen als een belediging van de waardigheid van hun tegenstander beschouwd. (Conrad, 2018)

Verschillende acties van de stier kunnen tevens gedefinieerd worden. Bijvoorbeeld bambolear, dit is een actie waarbij stier langs de planken van de barrera loopt om de uitgang te voelen of zoeken. Of desafiár, de actie waarbij de stier zich neerstort in de grond en de grond krabt, kwispelt met zijn hoofd en de beneden grond snuffelt. En als laatste voorbeeld de cornada, de doordringende hoornslag die door de stier gegeven wordt. (onbekend, Glossaire, z.j.)

Hoewel aanvallen van de stier in de het laatste hoofdstuk langzamer zijn vanwege zijn verzwakte toestand, is de stier niet minder gevaarlijk voor de stierenvechter. De matador moet nu gevaarlijke en nauwere passen met de stier uitvoeren om te bewijzen dat hij het dier volledig beheerst. Dergelijke passen met de muleta worden meer verdienstelijk beschouwd voor de matador om te presteren, aangezien de stier een kleiner doelwit dan de capote wordt aangeboden. Evenzo worden matadors die optreden met de stier in het midden van de ring als moediger en bekwaamer beschouwd dan degenen die het dier langs de rand, bij het hek en de uitgangen bevechten, omdat ze verder weg zijn van hulp als ze worden gestoten of gegooid. (Conrad, 2018)

5.4 Uit welke beroepen bestaat het stierenvechten?

Een stierenvechter in opleiding wordt een novillero genoemd. De novillero vecht niet in een arena, maar in een novillada met jonge stieren (novillos). Novicen kleden zich niet in het pak van de matadors, maar in Andalusische rijkleding. Deze bestaat uit een zwarte outfit met een kort vest, nauwsluitende broek, hoge laarzen en een brede zwarte hoed. De meeste beginners leren het stierenvechten in stierenvechtersscholen.

(Conrad, 2018)

Figuur 54: Kleding novillero (beginner).

De matador wordt gezien als de hoogste rang binnen de traditie van het stierenvechten. Om matador te worden moet een novice(pupil) een volwassen stier doden, onder begeleiding van een peter, een ervaren stierenvechter die de pupil na het gevecht zijn 'la alternativa' papieren geeft. (Raspoet, 2015)

Anderen vakken die geleerd kunnen worden zijn onder andere picador en banderillero. De picador gebruikt een pica van meer dan twee meter lang om zijn werk uit te voeren. De pica heeft de vorm van een driehoekige piramide die 'puya' wordt genoemd. De puya is 29 mm hoog, het kruishoofd voorkomt hierdoor dat de steek verder gaat dan nodig is. De puya moet het dier laten bloeden ter hoogte van de nek en dus moet het gedrag van de stier goed bestudeerd worden. (S. Toro, 2017)

Figuur 55: Kleding van de picador.

De picadors kunnen net zoals de matadors een "traje de luces" dragen, deze zijn versierd met gouden decoraties. Het pak van de picadors wordt ook wel de Chaquetilla genoemd. Ze dragen onder andere een broek. Hieronder draagt de picador een soort ijzeren harnas om zich te beschermen tegen de mogelijke stierenhoorns. In het linkerbeen dragen ze een korter harnas, die 'gregoriana' wordt genoemd, dit harnas beschermt hen tegen de klappen. Verdere bescherming voor de picadors zijn de laarzen, ook wel de Calzona de Gamuza genoemd. Tevens dragen ze een hoed, 'Castoreño'. Deze Castoreño is bedekt met een zwarte viltsoort. De hoed wordt bevestigd aan het hoofd met de 'barboquejo', een breed zwart lint. De stijgbeugel waarop de voet van picador rust, wordt de Estribo genoemd. Het pak is vergelijkbaar met de 'traje de luces' van de matadors. (S. Toro, 2017)

De paarden van de picadors wegen ongeveer 500-650 kg. Het paard van de picadors wordt beschermd met een borstplaat die het hele lichaam bedekt. Voorheen waren de gevechten vaak even dodelijk voor de paarden als voor de stieren. Daarom werd in 1923 onder het regime van de Spaanse militaire leider Primo de Rivera, met grote druk van de publieke opinie, besloten om een ingrijpende verandering in te voeren. Men voorzag de paarden aan de voorzijde, van een matrasachtig harnas. Het bood het paard nog maar weinig echte bescherming, ook al kwamen hierdoor minder picadors om het leven. Nog vaak raakten paarden tijdens die gevechten gewond, de bescherming werd daarom nog verder uitgebreid. De paarden kregen een zware 'broek' die de voorbenen, de ribbenkast en de buik van het paard beschermde en deze werden met het harnas afgedekt. Ze wegen minder dan 30 kilo en zijn gemaakt van kevlar, een synthetische vezel waarmee

kogelvrije vesten worden gemaakt. (Conrad, 2018). De benen van de paarden hebben een bescherming van hetzelfde materiaal, deze worden Manguitos genoemd. Tevens voltooien zij de complete bescherming van het paard. Het complete harnas van het paard wordt Peto genoemd. Bovendien zijn de paarden geblinddoekt met een Venda om te voorkomen dat het ontsnapt wanneer de stier wordt gestoken. (S. Toro, 2017)

Het werktuig van de banderillo bestaat uit de capote, of de banderillo gebruikt zijn eigen lichaam wanneer het nodig is om de matador te beschermen. Ze moeten een grondige kennis hebben van het stierengevecht en het terrein van de stier(querencia) binnen de arena goed kennen. Ze zijn daarom ook de beschermers van de matadors, omdat ze hen helpen en adviseren, zodat de matador zijn kunst op de best mogelijke manier kan uiten. (S. Toro, 2017)

Figuur 56: Banderillas.

‘Monosabios’ zijn de assistent-mannen die de picadors en de paarden in de arena helpen tijdens het gevecht. Ze helpen de picadors met op het paard klimmen, ze houden de paarden rustig en ze helpen de picadors wanneer het paard valt. De kleding die ze gewoonlijk dragen is een rood shirt en een rode pet met een blauwe broek. (S. Toro, 2017)

De meest onbekende figuren van het stierengevecht zijn waarschijnlijk de ‘mozo de espadas’ (de zwaardvechter) en de ‘ayuda’ (hulp). De zwaardvechter is de persoon die zijn vertrouwen, steun en onvoorwaardelijke toewijding aan de stierenvechter geeft. Hij is verantwoordelijk voor de logistieke planningen van elke reis. Hij staat de stierenvechter bij tijdens de ontwikkeling van het stierengevecht vanuit de tribunes en voorziet hem van alle benodigdheden die hij nodig heeft, zoals de capote, de muleta, de montera en de descabello. De hulp is de stierenvechters rechterhand en is verantwoordelijk voor het transporteren, voorbereiden en het schoonmaken van de benodigdheden. (S. Toro, 2017)

Figuur 57: De taak van de ‘mozo de espadas’.

De zandmannen maken deel uit van de staf van de arena en ze sluiten de paseíllo (opening van het stierengevecht). Tevens zijn zij verantwoordelijk voor het schoonmaken en onderhouden van de arena. Ze verschijnen na elke taak om het zand glad te strijken dat tijdens het gevecht en in de sleep van de stier is verwijderd. Ten slotte bedekken of verzamelen zij de overblijfselen van de dieren. (S. Toro, 2017)

De slepende muilezels zijn verantwoordelijk voor het verwijderen van de stier uit de ring. Ze zijn meestal versierd met vlaggen, ‘madrones’, linten en rammelaars. De muilezeldrijvers zijn verantwoordelijk voor het voorbereiden van de muilezels en het leiden van hen op het plein. Ze zijn meestal gekleed in overhemden, broeken, sjerpen en petten. (S. Toro, 2017)

De president in de arena, is vaak een hoge politieambtenaar, zoals een commissaris of een afgevaardigde van een lokale overheid. Hij moet ervoor zorgen dat het gevecht volgens de eisen verloopt. Tevens geeft hij het bevel wanneer de stieren in de arena mogen. Dit doet hij door met een witte doek te zwaaien. Met de groene zakdoek kan de president de vechtstier afkeuren voordat het gevecht

Figuur 58: De president.

begint. Daarnaast wordt deze gebruikt als sein dat de tijdslimiet overschreden is. Verder heeft de president een rode zakdoek, wat signaal geeft voor het plaatsen van extra banderilla's. Ten slotte heeft de president ook een blauwe zakdoek, dat een eerbetoon is voor de inmiddels overleden vechtstier. (El Flamenco, z.j.) Op de tribune (palco) wordt hij altijd vergezeld door twee personen, wiens taak het is hem te adviseren over zijn beslissingen. Meestal is het een dierenarts en een stiergevecht technicus. Hun meningen zijn echter niet bindend, omdat de president het laatste woord heeft. (S. Toro, 2018)

De eerste trofee die stierenvechter ontvangt, is een oor van de bevochtte stier. Wanneer het publiek met zakdoeken zwaait, moet de president de soevereiniteit gehoorzamen en krijgt de stierenvechter het verdiende oor. Het tweede oor wordt vergeven door de president, zolang de matador de uitvoering met de muleta en het zwaard verdient. De derde trofee is de staart van de stier. Het geven van de twee oren en de staart veronderstelt dat de uitvoering van het stierengevecht uitstekend was, volgens het criterium van de president. Wanneer een stierenvechter de technieken van de toreo goed beheerst, krijgt de stierenvechter de zogenaamde oficio. (S. Toro, 2018)

Figuur 59: El Juli met zijn trofeeën.

6. Hoe ziet de toekomst van het stierenvechten eruit?

6.1 Wat zijn de belemmeringen vanuit overheid of provincie?

In Spanje, Portugal en Frankrijk kunnen stierengevechten subsidies ontvangen op zowel gemeentelijk, provinciaal en nationaal niveau. Ook vanuit Europees niveau stroomt er geld binnen via de subsidies voor het fokken van vee bestemd voor de voedselproductie, de fokkerijen ontvangen een subsidie omdat het vlees van de vechtstieren wordt geconsumeerd en dit wordt gezien als een onderdeel van de vleesindustrie. (CAS International, z.j.)

De ontwikkelingen in de maatschappelijke discussie over het lot van stierenvechten tonen een treurige toekomst voor de torero's en aficionados. In steeds meer gemeenten worden subsidies voor het stierenvechten of stierengevecht scholen stop gezet en in plaats daarvan besteed aan educatie, gezondheidszorg, etc. Bijvoorbeeld in de stad Madrid, het stadbestuur ziet het nut van het stierenvechten en alles daaromheen niet langer in. Eind september 2013 besliste Maunela Carmena, van de progressieve stadslijst Ahora Madrid, de jaarlijkse subsidie van 61.000 euro voor de Escuela Taurina Marcial Lalande niet te verlengen. 'Geen belastinggeld meer voor dierenmishandeling', luidde de motivatie van de 71-jarige oud-rechter en mensenrechtenactiviste. Ahora Madrid is een burgerplatform gedomineerd door het nieuw-linkse Podemos. Respect voor dierenrechten is een belangrijk programmapunt in de campagne die Ahora Madrid in de gemeenteraadsverkiezingen (van 24 mei, 2015) een klinkende overwinning opleverde. Manuela Carmena liet ook al weten dat ze haar ereplaats tijdens de wereldberoemde ferias de San Isidro niet zal bezetten. Daarmee raakte ze een gevoelige snaar onder de Spaanse stierengevecht aanhangers. Dit is namelijk een belangrijk

evenement voor de stierenvechters. (Raspoet, 2015) Volgens CAS International verklaarden 125 Spaanse gemeentes tegen het stierenvechten te zijn. De meeste van deze verboden zijn van kracht gegaan na 2000. (CAS International, z.j.) Ook andere steden plannen referenda over de toekomst van het stierenvechten. Ook besloot het Europees Parlement een verbod in te stellen op het subsidiëren van het stierenvechten met Europees (belasting)geld. Eind oktober 2015 besloot het Europees Parlement met een overweldigende meerderheid, dat landbouwsubsidies niet langer gebruikt mogen worden voor het fokken van vechtstieren. Geschat wordt dat zo'n 100 miljoen euro per jaar naar de Spaanse fokkerijen werd gesluisd. (Raspoet, 2015)

Bedrijven en met name reisorganisaties zoals die uit Nederland en België, hebben besloten om geen reis pakketten meer te verkopen met excursies naar stierengevechten. De Britse Reisorganisatie ABTA besloot eveneens om met al zijn zuster-'companies' zoals STA Travels te stoppen met het organiseren van reizen naar de stierenrennen van Pamplona of naar stierengevechten. Sinds de oprichting van de organisatie CAS International in 1993, heeft geen enkele Nederlandse reisorganisatie reclame gemaakt voor het stierenvechten en excursies naar stierenvechten verkocht. Vanuit Nederland is het aantal bezoeken van toeristen aan stierengevechten drastisch afgenomen. (CAS International, z.j.)

Ieder jaar wordt het stierenvechten minder bezocht. Hierdoor verliest de stierengevecht-industrie een belangrijke bron van inkomsten. Er worden veel minder stierengevechten per jaar georganiseerd dan tien jaar geleden. Om deze te verliezen te compenseren heeft de stierengevecht-industrie diverse keren geprobeerd het stierenvechten en feesten met stieren te exporteren naar landen waar geen stierengevecht-traditie bestaat, zoals in China, de Verenigde Arabische Emiraten, Algerije en Costa Rica. CAS International protesteerde om te voorkomen dat stierengevechten geëxporteerd zouden worden naar andere landen. Dankzij massale deelname aan deze protesten door mensen van over de hele wereld, is het de stierengevecht-industrie niet gelukt om het stierengevechten te kunnen exporteren naar andere landen. (CAS International, z.j.)

6.2 Heeft deze sport nog een toekomst? Zullen er over een aantal jaar nog torero's zijn?

CAS International is medeoprichter van het Internationale Netwerk tegen het stierenvechten. Dit Netwerk bestaat uit meer dan 110 organisaties die zich voor het stoppen van het stierenvechten inzetten. De organisaties die deel uitmaken van dit Netwerk hebben inmiddels veel successen behaald, zoals de groeiende afkeuring van het stierenvechten door de samenleving in alle stierengevecht-landen. Dit is geconstateerd met behulp van opiniepeilingen en enquêtes. Volgens CAS International geeft namelijk 94% van de mensen in Europa aan dat zij het welzijn van dieren in de veehouderij belangrijk vinden en 82% vindt dat de dieren beter beschermd moeten worden. (CAS International, 2018) Ook neemt het aantal bezoekers van het stierenvechten af en neemt de discussie over het lot van het stierenvechten in zowel de maatschappij als de politiek toe. (CAS International, z.j.) Javier over nieuw-links en dierenrechtenactivisten, 'Het probleem is dat ze zo goed georganiseerd zijn. Ze juttten het publiek op met slogans en bloederige filmpjes op het internet, en schuwen geen geweld. De voorbije jaren waren er tijdens San Isidro verschillende incidenten met activisten.' (Raspoet, 2015)

De slogan van CAS International luidt, 'Bullfight=Bullshit'. Hiermee proberen zij tijdens protesten aan de maatschappij duidelijk te maken dat het stierenvechten ethisch onverantwoord is, en het stierenvechten op geen enkele manier bemoedigd moet worden. (CAS International, 2018)

Maar de traditionele waarde van het stierenvechten blijft enorm, dat blijkt uit de politieke verdeeldheid over het stierenvechten. Regeringspartij Partido Popular is hevig voorstander, net zoals de liberale burgerpartij Ciudadanos. De regering Rajoy ijvert bij de Unesco om het stierenvechten tot Cultureel Erfgoed van de Mensheid te laten erkennen. Intussen buigt het Spaanse Parlement zich over een wetsvoorstel dat de bevoegdheid voor het reguleren van het stierenvechten aan de autonome regio's intrekt en naar het nationale niveau tilt. De populariteit van stierenvechten is daarentegen nooit kleiner geweest. Het aantal stierengevechten is de voorbije tien jaar met een derde verminderd, mede door de economische crisis in Spanje. Recente peilingen tonen een diepe verdeeldheid over het onderwerp. Een kleine meerderheid zou nog steeds tegen een verbod zijn, maar uit recente cijfers spreekt vooral onverschilligheid. In een peiling uit 2013 verklaarde 75 procent de afgelopen vijf jaar geen enkel stierengevecht te hebben bijgewoond. (Raspoet, 2015)

Maar aan de andere kant gaf het Ministerie van Onderwijs en Cultuur in 20 december 2015 nog toestemming aan middelbare scholen om een basismodule stierenvechten als keuzevak aan te bieden. Ook steeg vanaf 1987 het aantal stierengevechten dat jaarlijks gehouden werd in Spanje, in dat jaar waren dat er 459. Dat ging door tot het recordjaar in 2007 met 1.084 stierengevechten. De afname van het aantal stierengevechten na het hoogtepunt in 2007, kan verklaard worden door het feit dat in 2006 door de socialistische regering een verbod werd ingesteld om stierenvechten op live TV te vertonen. Het uitzenden van de stierengevechten was te vroeg op de avond en het was te duur. Degene die wel wilde kijken moesten dan betalen om via het Canal Plus Toros de stierenvechten toch te kunnen volgen. (El Flamenco, z.j.) Volgens tegenstanders wordt de stierengevecht sector echter niet rendabel, wanneer de 500 miljoen euro aan belastinggeld van verschillende overheidskanalen niet meer naar het stierenvechten gaan. (Raspoet, 2015)

6.3 Alternatieve vormen van stierenvechten.

Het stierenvechten wordt niet alleen op de traditionele manier beoefend. In andere landen worden meer diervriendelijke stierengevechten gehouden, bijvoorbeeld op het Tanzaniaanse eiland Pemba en in de Franse Provence. Daar proberen de deelnemers van de stierengevechten onder andere, rozetten achter de hoorns van de stieren te pakken. Bij deze vorm van stierenvechten is het verboden om de stier te doden in de arena. In Frankrijk heeft het Franse Ministerie van Cultuur zelfs het stierengevecht als cultureel erfgoed geaccepteerd. In Portugal wordt bij een stierengevecht de nadruk vooral gelegd op het demonstreren van de paarden. Bij deze gevechten worden tevens de horens van de stieren afgeraspt zodat eventuele verwondingen voor de paarden zo klein mogelijk zijn. De stier wordt dan ook niet gedood in de arena, maar wordt na het gevecht afgevoerd naar de stallen. In landen zoals Korea, Japan en andere landen uit het Midden-Oosten worden gevechten gehouden waarbij de stier tegen een andere stier moet strijden. In meerdere staten van Amerika worden bloedeloze stierengevechten gehouden, waarbij de stieren rug wordt afgeplakt met klittenband, waarop banderillas moeten worden geplaatst. Het doden van de stier bij dit soort gevechten is verboden. De dood wordt echter wel nagespeeld, de stier wordt dus geen pijn gedaan. (El Flamenco, z.j.)

7. Conclusie

7.1 Antwoord op de deelvragen.

Hoe is het stierenvechten ontstaan?

Het stierenvechten heeft haar roots in Kreta en dateert uit 3500-1370 v.Chr. Vanaf 1500 n.Chr. is het stierenvechten in Spanje door ontwikkelt van een aristocratisch evenement, naar een breed gedragen volksevenement. Hierdoor ontwikkelde zich ook een infrastructuur rondom het stierenvechten, zoals arena's, toro bravo fokkerijen en stierenvechters-scholen. Ook ontstond er een duidelijkere vorm van het stierenvechten, waardoor het stierenvechten en de bijbehorende traditionele kenmerken een vaste plek in de Spaanse maatschappij en cultuur kreeg.

Hoe verloopt het stierenvechten?

Veel stierenvechters bekijken het stierenvechten op een filosofische manier. Zij zien in de arena een moreel spel, een zeldzame microkosmos van de wereld. In de kleine cirkel vindt men leven, dood, ambitie, wanhoop, succes, mislukking, geloof, moed, lafheid, vrijgevigheid en gemeenheid. Alles samengevat in de acties van een enkele middag of zelfs een enkel moment. In praktische zin bestaat het stierenvechten uit het leren van technieken zoals de Verónica en de Arrucina en het uitvoeren van deze technieken tijdens de stierengevechten. Deze stierengevechten bestaan uit drie hoofdstukken waarin verschillende stierengevecht-beroepen naar voren komen. Maar het stierenvechten bestaat ook uit het fokken van de vechtstieren.

Wat is de plaats van het stierenvechten in de Spaanse maatschappij?

Het stierenvechten speelt een belangrijke rol in de Spaanse maatschappij en cultuur. Het stierengevecht is onder andere voor veel mensen een vorm van entertainment. De stierenvechters hebben aanzien in de Spaanse maatschappij, en verdienen veel geld. Zij hebben een heldenstatus. Maar het stierenvechten heeft ook een politieke rol in Spaanse maatschappij, verschillende partijen discussiëren bijvoorbeeld over het afschaffen van het stierenvechten. Verder heeft het stierenvechten een belangrijke economische invloed in de samenleving, het levert banen en geld op. En als laatste is het stierenvechten voor veel kunstenaars een belangrijke inspiratie bron geweest.

Voor- en tegenstanders van het stierenvechten.

Het stierenvechten brengt veel ophef met zich mee. Stieren worden gedood voor het amusement. Verschillende belangenorganisaties zoals CAS International en Pacma streven naar de afschaffing van het stierenvechten. Volgens hen is het doden van dieren voor het vermaak in strijd met normen en waarden rond dierenwelzijn. Zij lobbyen bij overheden om subsidies af te schaffen en wetgeving door te voeren die de huidige vorm van het stierenvechten verbiedt. Voorstanders houden vast aan de bestaande tradities en evenementen rond het stierenvechten. Deze krimpende groep is gemiddeld ouder dan 45 jaar.

Hoe ziet de toekomst van het stierenvechten eruit?

Het stierengevechten is in veel landen een controversieel thema. De tegenstand vanuit verschillende groeperingen zoals CAS International en Pacma neemt toe. Ook gemeentes en overheden nemen afstand van het stierenvechten, en fanatieke dierenrechtenorganisaties willen mensen duidelijk maken dat stierenvechten gestopt moet worden. In de stiergevecht landen is de meerderheid van de inwoners inmiddels tegen het stierenvechten. Waarom is het stierenvechten dan nog niet

afgeschaft? De economische belangen zijn de voornaamste reden. Een kleine, maar zeer invloedrijke groep mensen heeft er belang bij dat het stierenvechten blijft bestaan. Deze groep heeft veel macht bij de media en politiek. In alle stiergevecht landen spreken steeds meer politici, media en het algemene publiek zich uit tegen het stierenvechten, waardoor de stiergevecht industrie steeds kleiner wordt.

7.2 Heeft stierenvechten een toekomst als sport?

De meeste mensen bestempelen het stierenvechten vaak te snel als brutaal en wreedaard. Maar vaak kennen zij de essentie van het stierenvechten niet, waardoor hun oordeel niet altijd objectief is.

Het stierenvechten brengt de laatste aantal jaren veel commentaar en controversie met zich mee, het stierenvechten veroorzaakt namelijk een confrontatie tussen cultuur en natuur.

Voorstanders wijzen erop dat het stierenvechten wereldwijd honderdduizenden mensen een baan geeft en de inkomsten genereert voor particuliere liefdadigheidsinstellingen en overheidsinstellingen. Tegenstanders vinden stierenvechten slechts een andere vorm van hedendaags gecommercialiseerd massa-entertainment, en het proces vindt men in strijd met algemene normen en waarden ten aanzien van dierenwelzijn. Hierbij wil ik opmerken dat stierenvechten niet zo wreedaard is voor het dier in vergelijking met de gangbare praktijken in de intensieve veehouderij en slachthuizen.

Op basis van dit onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat het aantal mensen dat een stierengevecht bezoekt, daalt. Slechts 8% van de Spaanse bevolking bezoekt nog een stierengevecht en zij zijn gemiddeld ouder dan 45 jaar. De Spaanse jeugd bezoekt nauwelijks nog een stierengevecht, hun interesses liggen niet meer bij het stierenvechten. Daarom concludeer ik dat in de volgende generaties het stierenvechten langzaam aan afneemt, tot het punt dat het niet meer bestaat en alleen maar in de geschiedenisboeken zal voorkomen.

Het stierenvechten in Spanje kan alleen overleven indien de vorm van het gevecht verandert en de kritiek ter harte wordt genomen.

8. Reflectieverslag

8.1 Werkwijze.

Ongeveer een jaar geleden ben ik aan het profielwerkstuk begonnen, destijds moest ik een onderwerp vinden met bijbehorende onderzoeksvragen. Mijn partner en ik hadden de twee vakken Spaans en LO met elkaar gemeen, dit was het beginpunt van ons onderwerp. Na een brainstorm met meneer Kraaijvanger hebben we uiteindelijk gekozen voor het onderwerp stierenvechten. Na het vaststellen van het onderwerp ben ik met verschillende stappen tegelijk aan de slag gegaan, achteraf gezien had ik dat nooit moeten doen. Ik merkte dat ik niet alles op orde had én kreeg. Uiteindelijk heeft mevrouw Siems mij heel goed geholpen met het vaststellen van een structuur voor het verslag. Hierop volgend ben ik een aantal weken bezig geweest met het verzamelen van goede informatie. Mijn partner ben ik in de loop van het proces kwijtgeraakt, ik heb het profielwerkstuk uiteindelijk alleen afgerond. De samenwerking tussen het duo liep namelijk niet helemaal soepel. Maar na een lange periode van schrijven en onderzoek doen, heb ik het uiteindelijk toch een afgerond onderzoek.

8.2 Proces.

Het schrijven van het profielwerkstuk duurde langer dan verwacht, ik begon niet goed met vooraf bedenken wat ik nou precies wilde gaan doen. Het proces verliep dus veel lastiger dan nodig, maar na de feedback van de kladversie liep het steeds beter. Het lukte me om veel informatie te vinden en alles op een rijtje te krijgen. Daarentegen is het niet gelukt om een interview af te nemen met een stierenvechter of stierenvechtersschool waardoor ik moest improviseren. Uiteindelijk heeft mevrouw Siems mij heel goed geholpen met een alternatief voor het interview, waardoor ik nu toch het gevoel heb dat ik ook de mening van een stierenvechter heb onderzocht. De samenwerking met mijn partner verliep moeizaam. Uiteindelijk is in overleg met de begeleidende docenten, besloten om niet meer samen te werken en heb ik het profielwerkstuk alleen afgerond.

8.3 Resultaat.

Na veel schrijven en onderzoeken ben ik toch tevreden dat ik het profielwerkstuk heb kunnen afronden. Ondanks het moeizame begin, ben ik tevreden over het eindresultaat. Ook heb ik veel geleerd over het onderwerp, het doen van een bronnenonderzoek en de opbouw van een verslag. Wel had ik graag nog een interview willen afnemen, voornamelijk om ook te leren hoe dat proces gaat.

8.4 Evaluatie.

Ik wil aan iedereen die een profielwerkstuk gaat doen adviseren om niet perse op tijd te beginnen met het profielwerkstuk, maar om vooraf te bedenken wat en hoe je het gaat doen. Persoonlijk wist ik niet hoe je een profielwerkstuk moest schrijven want dit werd namelijk niet duidelijk genoeg uitgelegd. Ik zou daarom ook graag aan de profielwerkstuk-coördinatoren willen adviseren om vwo 5 leerlingen duidelijker te informeren hoe je een profielwerkstuk schrijft, en wat er van je verwacht wordt, aangezien bijna niemand ooit een profielwerkstuk heeft geschreven. Ook heeft het profielwerkstuk mij veel tijd en moeite gekost, het profielwerkstuk kreeg eigenlijk de overhand van alle andere projecten op school. Van het profielwerkstuk schrijven leer je veel, maar de hoeveelheid tijd die erin gestoken moet worden vind ik niet in verhouding. Als laatste advies zou ik als school het profielwerkstuk verkorten en aan het begin van vwo 5 laten beginnen, of de telling van het profielwerkstuk op de cijferlijst verhogen.

8.5 Progressie.

Na het afronden van dit proces heb ik veel geleerd over het stierenvechten en er zelf ook een beter beeld bij kunnen vormen. Vooraf wist ik veel minder over het onderwerp dan ik dacht.

8.6 Presentatie.

Voor de presentatie op maandag 4 februari wil ik een goede presentatie opstellen en een duidelijke presentatie opvoeren. Om dat te bereiken ga ik thuis veel oefenen en advies vragen aan mijn begeleiders. Ook ga ik zoeken naar interessante video's.

9. Bronnen

9.1 Geciteerde werken

- Auteur onbekend. (z.j., z.j. z.j.). *Deaht In The Afternoon*. Opgeroepen op augustus 27, 2018, van bol.com: <https://www.bol.com/nl/p/death-in-the-afternoon/1001004000968344/?suggestionType=typedsearch&bltgh=sxw1T1hm4siq-Y4F-dNKgg.1.2.ProductImage>
- Babblingua. (z.j., z.j. z.j.). *LOS_TOROS_A_FAVOR_O_EN_CONTRA*. Opgehaald van Babblingua: https://babblingua.com/recursos/nivel-avanzado/naturaleza_y_tiempo_libre/los_toros_a_favor_o_en_contra/
- CAS International. (2017, december 14). *Ferdinand in première in Nederland*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/nieuws/24/ferdinand-in-premiere-in-nederland>
- CAS International. (2018, juni 18). *CAS International bestaat 25 jaar!* Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/nieuws/2/cas-international-bestaat-25-jaar>
- CAS International. (2018, juli 16). *Meer dan 50 doden in Pamplona*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/nieuws/4/meer-dan-50-doden-in-pamplona>
- CAS International. (2018, december 18). *Petitie: Stop de kooien*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/nieuws/123/petitie-stop-de-kooien>
- CAS International. (z.j., z.j. z.j.). *Anti-stierenvechtgemeenten*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/anti-stierenvechtgemeenten>
- CAS International. (z.j., z.j. z.j.). *De 10 meest gestelde vragen over het stierenvechten en ander dierenleed*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/uploads/de-10-meest-gestelde-vragen-over-het-stierenvechten-en-ander-dierenleed.b12d36.pdf>
- CAS International. (z.j., z.j. z.j.). *Een stier is ook een dier*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/uploads/ouder-12-stierenvechten-is-dierenleed.00785a.pdf>
- CAS International. (z.j., z.j. z.j.). *Export van stierenvechten*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/export-van-stierenvechten>
- CAS International. (z.j., z.j. z.j.). *Nederland*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/nederland>
- CAS International. (z.j., z.j. z.j.). *Netwerk*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/netwerk>
- CAS International. (z.j., z.j. z.j.). *OLEED*. Opgehaald van CAS International: <https://www.stieren.net/uploads/oleed-drieluikfolder.002c14.pdf>
- Conrad, B. (2018, mei 8). *Bullfighting spectacle*. Opgehaald van Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/sports/bullfighting>
- El Flamenco. (z.j., z.j. z.j.). *"El Juli"*. Opgehaald van El Flamenco: <http://www.elflamenco.nl/07-Cultura/Stierenvechten/Stierenvechters/ElJuli.html>
- El Flamenco. (z.j., z.j. z.j.). *Achtergrond*. Opgehaald van El Flamenco: <http://www.elflamenco.nl/07-Cultura/Stierenvechten/achtergrond.html>

- El Flamenco. (z.j., z.j. z.j.). *Stierenvechten tegen de stroom in...* Opgehaald van El Flamenco:
<http://www.elflamenco.nl/07-Cultura/Stierenvechten/Stierenvechten-tegen-de-stroom-in.html>
- Geschiedenis Magazine. (z.j., z.j. z.j.). *GESCHIEDENIS VAN STIERENVECHTEN IN SPANJE*. Opgehaald van IsGeschiedenis: <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/geschiedenis-van-stierenvechten-in-spanje>
- Juli, E. (2018, augustus 9). Entrevista completa Risto Mejide a El Juli en Al Rincón. (A. Rincón, Interviewer)
- Lorca, A. (2018, juni 17). *Veinticinco recuerdos estelares e inolvidables del pasado San Isidro*. Opgehaald van El País :
https://elpais.com/cultura/2018/06/15/el_toro_por_los_cuernos/1529076421_482978.html
- nu.nl. (2016, juli 10). *Voor het eerst in dertig jaar Spaanse torero door stier gedood*. Opgehaald van nu.nl: <https://www.nu.nl/dieren/4291029/eerst-in-dertig-jaar-spaanse-torero-stier-gedood.html?redirect=1>
- onbekend, A. (2016, maart 28). *El Juli y Roca Rey, a hombros en Arles*. Opgeroepen op oktober 26, 2018, van ABC Toros: https://www.abc.es/cultura/toros/abci-juli-y-roca-hombros-arles-201603280045_noticia.html
- onbekend, A. (z.j., z.j. z.j.). *Bullfighting*. Opgehaald van Wikipedia:
https://en.wikipedia.org/wiki/Bullfighting#Declaration_as_cultural_patrimony
- onbekend, A. (z.j., z.j. z.j.). *Glossaire*. Opgehaald van Toreo y Arte:
<https://www.toreoyarte.com/glossaire/>
- PACMA . (z.j., z.j. z.j.). *Tauromaquia*. Opgehaald van Partido Animalista PACMA:
<https://pacma.es/tauromaquia/>
- Pax Christi College. (13, januari 8). *Kaart+bronnengebruik.pdf*. Opgehaald van Itslearning:
<https://page.itslearning.com/Files/669506/Kaart%2bbronnengebruik.pdf>
- Raspoet, E. (2015, december 9). *Spaanse stierenvechters in de politieke arena: 'de corrida is links noch rechts'*. Opgehaald van Erik Raspoet: <http://www.erikraspoet.be/?p=848>
- S. Toro. (2017, mei 21). <https://www.servitoro.com/blog/el-matador-de-toros/>. Opgehaald van S. Toro: <https://www.servitoro.com/blog/el-matador-de-toros/>
- S. Toro. (2017, juni 11). *The 'cuadrilla: the subalterns*. Opgehaald van S. Toro:
<https://www.servitoro.com/blog/en/the-subalterns/>
- S. Toro. (2017, november 5). *The crew: picadors (I)*. Opgehaald van S. Toro:
<https://www.servitoro.com/blog/en/the-crew-picadors-i/>
- S. Toro. (2017, november 12). *The crew: picadors (II)*. Opgehaald van S. Toro:
<https://www.servitoro.com/blog/en/the-crew-picadors-ii/>
- S. Toro. (2017, november 26). *The dragging mules*. Opgehaald van S. Toro:
<https://www.servitoro.com/blog/en/the-dragging-mules/>
- S. Toro. (2018, januari 28). *The actors: the Presidency of the bullring*. Opgehaald van S. Toro:
<https://www.servitoro.com/blog/en/the-actors-the-presidency-of-the-bullring/>

S.toro. (2017, februari 26). *The distribution of the Bullrings: 'tentidos'*. Opgehaald van S. Toro:
<https://www.servitoro.com/blog/en/distribution-of-bullrings-tendido/>

S.Toro. (2017, februari 2). *The scene of bullfighting: The bullrings*. Opgehaald van S.Toro:
<https://www.servitoro.com/blog/en/the-scene-of-bullfighting-the-bullrings/>

SanFermin.com. (z.j., z.j. z.j.). *Guía rápida del encierro*. Opgehaald van SanFermin.com:
<http://www.sanfermin.com/es/el-encierro/guia-rapida-que-es-el-encierro/>

SanFermin.com. (z.j., z.j. z.j.). *Historia trágica*. Opgehaald van SanFermin.com:
<http://www.sanfermin.com/es/el-encierro/historia-tragica-muertos-encierro/>

Straat, F. v. (2017, juni 19). *Stierenvechter komt om het leven*. Opgehaald van nrc.nl:
<https://www.nrc.nl/nieuws/2017/06/19/frankrijk-stierenvechter-komt-om-het-leven-11156283-a1563584>

9.2 bronbeoordeling:

Beoordelings-criteria-> Bronnen v	Relevantie	Betrouw- baarheid	Inhoud en niveau van informatie	Autoriteit van bron en totstand- koming document	Vorm van informatie	Inhoud en actualiteit
Bol.com	x	x	x	x	x	x
Babblingua	X	X	x	X	X	x
CAS International	x	De informatie is erg eenzijdig.	X	X	X	X
El Flamenco	X	Bron bestaat zelf uit meerdere links.	x	Auteur onbekend, maar wel goede informatie.	X	Schrijfstijl niet formeel
Geschiedenis magazine	X	X	X	Auteur onbekend.	X	X
YouTube	X	X	X	X	X	X
El País	Niet heel veel informatie van verkregen	X	X	X	X	X
NU.nl	X	X	X	X	X	X
Wikipedia	X	Betwistbaar, informatie wel gekeurd door Wikipedia.	X	Auteur onbekend.	X	Betwistbaar.

Toreo y arte	X	X	X	Auteurs worden vermeld. X	X	X
Pacma	X	De informatie is erg eenzijdig	X	X	X	X
Pax Christi College	X	X	X	X	X	X
Erik Raspoet	X	X	X	X	X	X
S. Toro	X	X	X	X	X	X
SanFermin.com	X	X	X	X	X	X
Encyclopaedia Britannica	X	X	X	X	X	X
nrc.nl	X	X	X	X	X	X

x= van toepassing, anders vermeld.

9.3 Nawoord:

Tijdens het schrijven van dit profielwerkstuk ben ik vaak op moeilijkheden gestuit, maar ik kon hiervoor altijd mijn begeleiders om hulp vragen. Ik wil daarom mijn begeleiders meneer Kraaijvanger en mevrouw Siems bedanken voor hun hulp en steun. Meneer Kraaijvanger wil ik graag bedanken voor het meehelpen met het bedenken van een thema voor het profielwerkstuk. Maar met name wil ik mevrouw Siems bedanken omdat ze bijvoorbeeld veel informatie voor mij heeft opgezocht. Ook heeft ze een Spaans interview met El Juli vertaald en uitgewerkt, zodat ik verder kon werken. Zonder haar was het profielwerkstuk nog lang niet afgerond. Ook wil ik mevrouw Kappert bedanken de bijdrage aan een aantal moeilijke discussies.

10. Bijlagen

10.1 Logboek en taakverdeling Marloes van der Kraan

Wanneer:	Wat:	Wie:	Marloes	Lucas
Onbekend	Bekijken profielwerkstuk -presentaties	Marloes + Lucas	02:00 uur	02:00 uur
10-06-2018	Inventarisatie onderwerp.	Marloes	01:00 uur	-
02-07-2018	Inventarisatie onderwerp.	Marloes + Lucas	01:50 uur	01:50 uur
03-07-2018	Verdere inventarisatie onderwerp en	Marloes + Lucas	01:50 uur	01:50 uur

	vastleggen begeleiders, begin plan van aanpak.			
04-07-2018	Uitwerken plan van aanpak.	Marloes + Lucas	01:50 uur	01:50 uur
21-08-2018	Uitwerken plan van aanpak, verder inventariseren en schrijven vragen interview.	Marloes + Lucas	02:50 uur	02:50 uur
27-08-2018	Logboek opstellen, bronnenlijst opstellen, vragen interview en plan van aanpak aanpassen.	Marloes	01:00 uur	-
27-08-2018	Verwerken bronnen.	Marloes	00:50 uur	-
28-08-2018	Verwerken bronnen en deelvragen.	Marloes	01:00 uur	-
30-08-2018	Uitwerken interviews-vragen.	Marloes	00:50 uur	-
02-09-2018	Begin theoretisch kader, vragen interview en opstellen opbouw verslag.	Marloes	01:50 uur	-
03-02-2018	Schrijven inleiding.	Marloes	00:50 uur	-
07-09-2018	Uitzoeken van de bronnen.	Marloes	02:00 uur	-
10-09-2018	Video's bablingua kijken en verder schrijven van theoretisch kader.	Marloes	02:00 uur	-
11-09-2018	Verwerken bron Erik Raspoet.	Marloes	00:50 uur	-
12-09-2018	Verwerken bron Erik Raspoet.	Marloes	00:50 uur	-

17-09-2018	Overzichtelijk maken, contacteren verschillende interviews mogelijkheden.	Lucas + Marloes	02:00 uur	02:00 uur
21-09-2018	Uitschrijven opstel e-mails en verder opstellen vragen voor interview.	Marloes	01:00 uur	-
26-09-2018	Opstellen vragen interview, verzamelen bronnen en verder uitwerken en voorbereiden profielwerkstuk -moment.	Marloes	01:50 uur	-
27-09-2018	Profielwerkstuk -moment: verzenden e-mails stiergevecht school, beoordelen vragen interview en verder verzamelen bronmateriaal.	Marloes + Lucas	02:00 uur	02:00 uur
27-09-2018	Verwerken bronnen voor het theoretisch kader.	Marloes	02:50 uur	-
28-09-2018	Verwerken bronnen voor het theoretisch kader.	Marloes	04:00 uur	-
29-09-2018	Verwerken bronnen voor het theoretisch kader.	Marloes	02:00 uur	-
30-09-2018	Verwerken bronnen voor het theoretisch kader.	Marloes	01:00 uur	-
01-10-2018	Contact zoeken	Marloes	02:00 uur	-

	met interviews- mogelijkheden.			
02-10-2018	Verwerken bronnen voor het theoretisch kader en plannen van interview.	Marloes	02:00 uur	-
03-10-2018	Verwerken bronnen Erik Raspoet.	Marloes	01:00 uur	-
04-10-2018	Informatie opzoeken voor het interview.	Marloes	01:00 uur	-
08-10-2018	Contact zoeken met interviews- mogelijkheden, bronnen ordenen en verder schrijven theoretisch kader.	Marloes + Lucas	02:00 uur	02:00 uur
09-10-2018	Contact zoeken met interviews- mogelijkheden, verzamelen bronnen en theoretisch kader verder schrijven.	Marloes + Lucas	02:00 uur	01:00 uur
10-10-2018	Theoretisch kader en resultaten schrijven.	Marloes	01:00 uur	01:00 uur
11-10-2018	Theoretisch kader over technieken schrijven.	Marloes	01:50 uur	-
13-10-2018	Begrippen techniek verder schrijven.	Marloes	03:00 uur	-
16-10-2018	Begrippen techniek verder schrijven.	Marloes	03:00 uur	-
18-10-2018	Begrippen techniek verder schrijven.	Marloes	03:00 uur	-
19-10-2018	Bronvermelding opstellen.	Marloes	04:00 uur	-
20-10-2018	Structureren van het verslag.	Marloes	01:50 uur	-

21-10-2018	Structureren van het verslag, wat moet er nog gebeuren?	Marloes	01:50 uur	-
25-10-2018	Structureren van het verslag, opstellen juiste volgorde en wat moet er nog gebeuren?	Marloes	01:00 uur	-
11-12-2018	Verder werken aan onderdeel stierenvechten in de kunst en bekijken interview met El Julí.	Marloes	02:00 uur	-
14-12-2018	Structuur van het verslag aanpassen en herschrijven onderdelen.	Marloes	01:50 uur	-
15-12-201	Bronnen toevoegen, structureren van het verslag en verder schrijven.	Marloes	01:50 uur	-
16-12-2018	Verder schrijven met hoofdstukken 2.1,2.2,3.3.	Marloes	04:00 uur	-
17-12-2018	Verder schrijven met hoofdstukken 3.7,5.2,5.1.	Marloes	02:00 uur	-
18-12-2018	Verder schrijve met hoofdstukken 1.1, 1.2.	Marloes	01:00 uur	-
19-12-2018	Verder schrijven onderdeel over Kritieken en verbod op het stierenvechten.	Marloes	02:00 uur	-
20-12-2018	Laatste bronnen verwerken in het verslag, en verder schrijven hoofdstukken 2.3, 1.1,1.2	Marloes	02:50 uur	-
21-12-2018	Verder schrijven	Marloes	01:00 uur	-

	hoofdstukken 5.1,5.2,6.1,6.2.			
22-10-2018	Uitwerken interview el juli en verder schrijven hoofdstukken 3.4, 3.2, 3.3, 5.	Marloes	02:50 uur	-
23-12-2018	Bronnen verwerken, schrijven van het reflectie verslag en begin schrijven van bron- beoordeling.	Marloes	04:00 uur	-
24-12-2018	Doornemen feedback Karin Zonneveld.	Marloes	02:00 uur	-
26-12-2018	Verder met schrijven inleiding, verder met plaatsen afbeeldingen en schrijven conclusie en nawoord.	Marloes	02:50 uur	-
27-12-2018	Verder schrijven conclusie, begin hervormen logboek en afbeeldingen plaatsen.	Marloes	01:50 uur	-
28-10-2018	Afronden profielwerkstuk, feedback Erik van der Kraan doornemen, nalopen verslag en logboek hervormen.	Marloes	01:00 uur	-
	Totaalaantal uren		96:50 uur	17:00 uur

10.2 Bijlagen opzet e-mail met bijbehorende vragen.

Dit waren de oorspronkelijke opzetten voor de interviews. Aangezien het uitvoeren van een interview niet gelukt is, staan hieronder wel de e-mails met bijbehorende vragen uitgewerkt.

Inhoudelijke informatie Stierenvechten:

- Stierenvechtersschool informeren.
- Tel: +34 956 321991 escuelas taurinas andaluzas, Teléfono: 91 865 00 02 ESCUELA DE TAUROMAQUIA DE NAVAS DEL REY
- info@escuelataurinadiputaciondemalaga.org escuela taurine diputacion de Malaga
- Teléfonos: 629144096 y 696435243 E-mail: escuelataurinalmeria@hotmail.com Escuela Municipal Taurina
- Voorbeeld vragen:
 1. Hoe bent u terecht gekomen bij het stierenvechten?
 2. Wat weet u van de achtergrond van het stierenvechten?
 3. Wat houdt stierenvechten in, hoe verloopt het 'spel'?
 4. Bestaan er toernooien en wedstrijden, etc.? Niveaus in het stierenvechten?
 5. Welke attributen dragen de stierenvechters?
 6. Hoeveel tijd neemt stierenvechten in beslag? Hoelang duur een stierengevecht seizoen?
 7. Wat is ong. de gemiddeld duur van een stierenvechters carrière?
 8. Neemt het voorbereiden veel fysieke of juist mentale kracht in beslag?
 9. Hoe leeft de stier? Hoe wordt de stier beschouwd?
 10. Wat gebeurt er met de stier na het gevecht?
 11. Komt het voor dat stierenvechters stoppen i.v.m. ethische redenen?
 12. Hoe beschouwt uw school het stierenvechten? (traditie, sport, cultuur.)
 13. Wat vindt u van diervriendelijk stierenvechten?
 14. Wat vindt u van de kritiek tegen het stierenvechten?
 15. Wat zou er gebeuren als het stierenvechten niet meer bestaat? Zal dat bij de Spaanse cultuur een (grote) impact hebben?

Opstel e-mail stierenvechtersschool:

Asunto: una tesina sobre las corridas de toros

Estimado señor/señora,

En relación con un estudio que hacemos sobre las corridas de toros en España, nos gustaría mucho entrar en contacto con su instituto. Somos dos estudiantes holandeses, estamos en el último curso de la escuela secundaria y hacemos un estudio sobre las corridas de toros. Necesitamos recopilar suficientes fuentes seguras. Su instituto nos podría ayudar mucho. Nuestra cuestión teórica es la siguiente: "Se consideran las corridas de toros sobre todo una tradición o son en primer lugar un deporte? Nos gustaría hacer una entrevista para conseguir más información. ¿A quién de su instituto podríamos contactar? Damos preferencia a una entrevista por teléfono. sería posible hacer la entrevista en ingles? En esta entrevista haremos algunas preguntas sobre lo que implica exactamente una corrida de toros, las técnicas, la preparación del matador a una corrida etc.

Muchas gracias por su reacción, le estaríamos muy agradecidos.

Un cordial saludo desde Holanda,
Marloes van der Kraan y Lucas Rubio Perales

Voor:

- Stierenvechter.
- Sebastián Palomo Linares (overleden).
- Mexicaan??
- Voorbeeld vragen:
 1. Op welke manier bent u terecht gekomen bij het stierenvechten en waarom? Heeft uw familie of omgeving op deze beslissing een impact gehad?
 2. Hoeveel tijd neemt stierenvechten in beslag? Heeft u een trainingsprogramma, etc.?
 3. Hoe bereidt u zichzelf voor op een stierengevecht? Neemt het voorbereiden veel fysieke of juist mentale kracht in beslag?
 4. Hoe voelt u zich, geestelijk gezien, bij het doden van stieren? (Bang, angst, dominantie.)
 5. Speelt u eventueel voor het amusement, reputatie of voor de traditie?
 6. Hoe beschouwt u het stierenvechten? (baan, hobby, sport.)
 7. Zou u zeggen dat stierenvechter als fulltime job, zwaarder of lichter is dan bv. Een topsport?
 8. Wat doet u na het stierengevecht met een trofee, zoals de oren of de staart?
 9. Bent u weleens gewond geraakt en hoe voelt dit?
 10. Kunt u rondkomen van het stierenvechten?
 11. Wat vindt u van diervriendelijk stierenvechten?
 12. Wat vindt u van de kritiek tegen het stierenvechten?
 13. Wat zou er gebeuren als het stierenvechten niet meer bestaat? Zal dat bij de Spaanse cultuur een (grote) impact hebben?
 14. Verwacht u dat de volgende generatie stierenvechters nog kan leven van het stierenvechten?

Opstel e-mail stierenvechter:

Betreft; Profielwerkstuk stierenvechten

Geachte mevrouw/meneer,

Deze mail hebben wij opgesteld in verband met het profielwerkstuk, dat wij uitvoeren als onderdeel van ons examenjaar Havo-VWO. Als thema hebben wij gekozen voor het doen van onderzoek naar stierenvechten. Ons onderzoek betreft de hoofdvraag: is stierenvechten een sport of een traditie? Voor dit onderzoek dienen objectieve en voldoende bronnen gebruikt te worden.

In het kader daarvan willen wij graag een persoon interviewen die veel kennis heeft van het stierenvechten en bij voorkeur ook zelf een stierenvechter is of is geweest. Wij hebben een aantal vragen uitgewerkt, waarmee we meer inzage willen verkrijgen in het stierenvechten, zoals het trainingsprogramma, voorbereiding op de gevechten, de uitvoering van de gevechten, de interactie met het publiek, etc. Uw antwoord op onze vragen kan ons goed helpen voor meer bronmateriaal

bij het beantwoorden van onze hoofdvraag. Onze voorkeur gaat uit naar een telefonisch interview. Wij zouden heel erg op prijs stellen als u ons kunt helpen.

Alvast bedankt voor uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Marloes van der Kraan & Lucas Rubio Perales.

Professor bewegingswetenschappen:

- Wat is op van de studie bewegingswetenschappen de definitie van sport?
- Wat is de invloed van tradities en/of gebruiken op het ontstaan van een sport?
- Hoe wordt vanuit de studie bewegingswetenschappen, gedacht over het sporten met dieren in relatie tot ethiek?
- 024-3612345 contact biomedische wetenschappen, bewegingswetenschappen geen contacten, studievoorlichting@ru.nl

Opstel e-mail professor Bewegingswetenschappen Radboud Universiteit:

Betreft; Profielwerkstuk stierenvechten

Geachte mevrouw/meneer,

Deze mail hebben wij opgesteld in verband met het profielwerkstuk, dat wij uitvoeren als onderdeel van ons examenjaar Havo-VWO. Als thema hebben wij gekozen voor het doen van onderzoek naar stierenvechten. Wij hebben hiervoor een aantal vragen geformuleerd en zouden het heel erg op prijs stellen, als u ons daarmee kunt helpen.

Ons onderzoek betreft de hoofdvraag: is stierenvechten een sport? Om het onderzoek zo objectief mogelijk uit te voeren, is het noodzakelijk dat wij de definitie van sport goed formuleren. Daarom willen wij u vragen, wat op basis van bewegingswetenschappen de wetenschappelijke definitie van sport is.

Onze tweede vraag betreft de invloed van tradities en/of gebruiken op het ontstaan van een sport. Hoe zit u dit vanuit uw vakgebied voor het stierenvechten?

Tot slot vragen we ons af hoe er vanuit bewegingswetenschappen wordt gedacht over het sporten met dieren in relatie tot ethiek.

Wij hopen dat u onze vragen kunt en wilt beantwoorden. Dit zou ons heel erg helpen bij ons onderzoek.

Alvast bedankt voor uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Marloes van der Kraan & Lucas Rubio Perales

Tegen:

- Organisatie tegen stierenvechten.

- CAS Internationaal
- Nederland: Tel; +31 30 230 00 93, info@cas-international.org
- Voorbeelden vragen:
 1. Wat doet uw organisatie tegen het stierenvechten?
 2. Waarom is deze organisatie tegen het stierenvechten, het is toch een traditie?
 3. Zijn er bij jullie al gegevens bekend over regeringen die maatregelen nemen tegen het stierenvechten?
 4. Wij zagen dat jullie opiniepeilingen hebben gedaan. Zouden wij daar eventueel gebruik van mogen maken voor ons onderzoek? (Of misschien zelfs doorsturen)?
 5. Wat vind u van de kritiek tegen het stierenvechten?
 6. Wat vinden jullie van de bio-industrie, wanneer dit wordt vergeleken met stierenvechten? Want de stier heeft nog een kans om te overleven, dieren in de bio-industrie niet.
 7. Wat vind u van diervriendelijk stierenvechten?
 8. Wat zou er gebeuren als het stierenvechten niet meer bestaat? Zal dat bij de Spaanse cultuur een (grote) impact hebben?
 9. Wat verwachten jullie dat in de toekomst gaat gebeuren met het stierenvechten?

Opstel e-mail stierenvechtersactivist van internationale belangen organisatie:

Betreft; Profielwerkstuk stierenvechten

Geachte mevrouw/meneer,

Deze mail hebben wij opgesteld in verband met het profielwerkstuk, dat wij uitvoeren als onderdeel van ons examenjaar Havo-VWO. Als thema hebben wij gekozen voor het doen van onderzoek naar stierenvechten. Ons onderzoek betreft de hoofdvraag: is stierenvechten een sport of een traditie? Voor dit onderzoek dienen objectieve en voldoende bronnen gebruikt te worden.

In het kader daarvan, willen wij u een aantal vragen stellen. U bent werkzaam bij een organisatie, die zich inzet voor het afschaffen van het stierenvechten. Wij verwachten via uw organisatie een inzage te krijgen in de belangrijkste punten van kritiek op het stierenvechten. Dit betreft vragen zoals waarom de organisatie tegen het stierenvechten is, en welke activiteiten de organisatie onderneemt om het stierenvechten te beperken. Uw antwoorden zouden ons goed helpen om meer bronmateriaal bij onze hoofdvraag te vinden.

Het zou heel fijn zijn, als wij u hierover telefonisch kunnen interviewen. De vragen zijn toegevoegd als bijlage. Wij zouden het heel erg op prijs stellen als u ons kunt helpen.

Alvast bedankt voor uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Marloes van der Kraan & Lucas Rubio Perales.